

Dr. Ferge Zsigmond*

**KITERJED-E A HASZONKÖLCSÖNZÉS 2006/115 IRÁNYELV
ÉRTELMEBEN VETT FOGALMA – A NYOMTATOTT MŰVEK
HASZONKÖLCSÖNZÉSÉNEK JELLEMZŐIHEZ HASONLÓ FELTÉTELEK
MELLETT – VALAMELY KÖNYV DIGITÁLIS FORMÁJÚ
TÖBBSZÖRÖZÖTT PÉLDÁNYÁNAK A HASZONKÖLCSÖNZÉSÉRE?**

I. BEVEZETÉS

Az Európai Bíróság (EUB) a Vereniging Openbare Bibliotheken kontra Stichting Leenrecht ügyben hozott ítéletében foglaltak¹ a szerzői jog tekintetében kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Az ítéletben foglalt következtetés, hogy az e-haszonkölcsonzés az uniós jogba beilleszthető, irányelvi fogalma – *legalábbis meghatározott feltételek mellett* – kiterjed valamely könyv digitális formájú többszörözött példányának haszonkölcsonzésére, a könyvtárak, a szerzők és a kiadók, különösen a tudományos kiadók számára meghatározó.

A könyvtárak működésének megreformálására irányuló jogszabályi környezet létrehozása egy ideje mind az érdekelt felek közötti, mind a jogelméletben folytatott vita tárgyát képezte.² E vita központi kérdése az volt, hogy a könyvtárak jogosultak-e, és milyen jogalapon haszonkölcsonbe adni az e-könyveket. A Vereniging Openbare Bibliotheken kontra Stichting Leenrecht-ügy a kérdést eldöntő bírói válasza adott lehetőséget.

Az ítéletet megelőző mozzanatként mindenképpen említést érdemel, hogy az Európai Bizottság a digitális egységes piacra vonatkozóan 2015 májusában elfogadott stratégiában³ a digitális tartalmat a digitális gazdaság növekedésének egyik fő mozgatórugójaként azonosította.

* Jogtanácsos, külkereskedelmi szakjogász, ferge@freemail.hu.

¹ 2016. november 10-i, a Vereniging Openbare Bibliotheken kontra a Stichting Leenrecht, C-174/15. sz. ügyben hozott, ECLI:EU:C:2016:856 sz. ítélet (a továbbiakban: ítélet).

² Maciej Szpunar főtanácsnoknak a Vereniging Openbare Bibliotheken kontra a Stichting Leenrecht C-174/15. sz. ügyben tett indítványa (a továbbiakban: indítvány) 3. pont 3. sz. lábjegyzet; *Ph. Davies: Access v. contract: competing freedoms in the context of copyright limitations and exceptions for libraries. European Intellectual Property Review*, 35. évf. 7. sz., 2013, p. 402; *T. Dreier: Musées, bibliothèques et archives: de la nécessité d'élargir les exceptions au droit d'auteur. Propriétés intellectuelles*, 2012, 43. sz., p. 185; *Séverine Dusollier: A manifesto for an e-lending limitation in copyright. Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 2014. 5. sz.; *R. Matulionyte: E-lending and a public lending right: is it really a time for an update? European Intellectual Property Review*, 38. évf. 3. sz., 2016, p. 132; *A. Zollinger: Les bibliothèques numériques, ou comment concilier droit à la culture et droit d'auteur, La semaine juridique. Entreprise et affaires*, 2007, 25. sz., p. 18.

³ A Bizottság „Európai digitális egységes piaci stratégia” című közleménye, 2015. május 6. Brüsszel, COM(2015) 192 final.

A Bizottság „A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé” című, 2015. decemberi közleményében a digitális egységes piac céljai megvalósításának kulcsfontosságú elemeként határozta meg az uniós szerzői jogi szabályozás célzott modernizálását. A közleményben felvázolt célzott intézkedések és hosszú távú elképzelés azt tükrözik, hogy ezen a területen elő kell mozdítani az egységes piacot, a digitális valósággal összhangban aktualizálni kell a szabályozást, biztosítani kell, hogy az európai relatív iparágak versenyképesek maradjanak, valamint megfelelő egyensúlyt kell fenntartani a szerzői jogok és az egyéb olyan közpolitikai célkitűzések között, mint az oktatás, a kutatás, az innováció és a fogyatékosokkal élő személyek szükségletei.

Ennek keretében az uniós szerzői jogi szabályozást nem lehet attól a szélesebb szakpolitikai kerettől függetlenül vizsgálni, amely hozzájárul Európa gazdag kulturális teljesítményéhez, és hatással van a kulturális és kreatív iparágakat, az innovációt, valamint a kulturális sokszínűséget támogató környezetre.

A Bizottság a jogalkotási és nem jogalkotási intézkedések együttesével párhuzamosan, a digitális egységes piacon alkalmazandó szerzői jogról szóló irányelvre irányuló, olyan új tárgyalási mechanizmus bevezetését javasolta, amelynek megoldásai megkönnyítik a kereskedelmi forgalomból kikerült, de jelentős kulturális értéket képviselő művek digitalizálásához és terjesztéséhez szükséges jogok örökségvédelmi intézmények általi engedélyezését. A művekhez való, nem kereskedelmi környezetben (oktatási intézmények, közkönyvtárak, nem filmszínházi platformok) történő hozzáférés rendkívül fontos a kulturális sokféleség ápolása érdekében, oktatási célokra, valamint a társadalmi szerepvállalás szempontjából.⁴

* * *

A Rechtbank Den Haag (hágai elsőfokú bíróság, Hollandia) a Vereniging Openbare Bibliotheken (a közkönyvtárak egyesülete, a továbbiakban: VOB) kontra a Stichting Leenrecht (haszonkölcsönzési jogi alapítvány, a továbbiakban: Stichting)-ügyben a szellemi tulajdon területén a bérleti jogról, a haszonkölcsönzési jogról és a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006. december 12-i, 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2006/115 irányelv) 1. cikkének (1) bekezdésében szereplő kizárólagos haszonkölcsönzési jog esetleges megsértése tárgyában az Európai Unió Bíróságához az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2001/29 irányelv) 4. cikke (1) bekezdésének, a 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. cikke (1) bekezdésének, 2. cikke (1) bekezdése *b*

⁴ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A méltányos, hatékony és versenyképes, a szerzői jogra épülő európai gazdaság fejlődésének előmozdítása a digitális piacon, Brüsszel, COM(2015) 626 final, COM(2016) 593. 2016.9.14., COM (2016) 592 final.

pontjának és 6. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozóan – a haszonkölcsönzés, könyv többszörözött példányának digitális formában történő haszonkölcsönzése és a közkönyvtárak tárgykörébe eső – előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújtott be. Az EUB ítélete a *könyvtárak, a szerzők és a kiadók, különösen a tudományos kiadók számára kiemelkedő jelentőséggel bír*. Az ügy súlyát mutatja, hogy az eljárás során a Vereniging Openbare Bibliotheken, a Vereniging Nederlands Uitgeversverbond (Holland Kiadók Szakmai Szövetsége), a Stichting LIRA és a Stichting Pictoright, a cseh, a német, a görög, a francia, az olasz, a lett, a portugál kormány, az Egyesült Királyság Kormánya és az Európai Bizottság terjesztett elő észrevételeket.

II. A TÉNYÁLLÁS

A Vereniging Openbare Bibliotheke (VOB) az összes holland közkönyvtárat tömörítő egyesület, valamennyi közkönyvtár érdekeit képviseli Hollandiában. Hollandiában az e-könyvek közkönyvtárak általi haszonkölcsönbe adása nem tartozott a hagyományos könyvekre alkalmazandó nyilvános haszonkölcsönzés szabályai alá. A közkönyvtárak a jogvita idején a jogosultakkal kötött felhasználási megállapodások alapján tették az interneten hozzáférhetővé az e-könyveket. Ezek a könyvtárak papíralapú könyveket adtak haszonkölcsönbe, és ezért átalányösszeget fizettek a Stichtingnek, a haszonkölcsönzési díjak beszedésével megbízott alapítványnak. A Stichting a beszedett díjakat a felosztást szabályozó rendelet alapján közös jogkezelő szervezetek – így a Stichting LIRA, amely az irodalmi, a színházi és a színházi zeneművekkel kapcsolatos jogokat gyakorló közös jogkezelő szervezet, és a Stichting Pictoright, amely a vizuális művekkel, valamint plasztikai művészek, fényképészek, illusztrátorok, dizájnerek és építészek által létrehozott alkotásokkal kapcsolatos jogokat gyakorló közös jogkezelő szervezet – közreműködésével szétosztotta a jogosultak között. A haszonkölcsönzés címén fizetendő díjazás összegét az igazságügyi miniszter által e célból kijelölt alapítvány, a Stichting Onderhandelingen Leenvergoedingen (a továbbiakban: StOL) határozta meg.

Az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzéséről az oktatási, kulturális és tudományügyi minisztérium megbízásából az Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam (az amszterdami egyetem információs jogi intézete, Hollandia) és a SEO tanulmányiroda jelentést készített, amelyben arra a következtetésre jutott, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése nem tartozik a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó irányelvet a holland jogba átültető rendelkezések értelmében vett kizárólagos haszonkölcsönzési jog hatálya alá.

Ennek következtében az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzése nem részesülhet az irányelv rendelkezésének a holland jogba átültetett kivételekre vonatkozó kedvezményéből. A tagállamok szabadon, kultúrpolitikai célkitűzéseiknek megfelelően határozhatják

meg e díjazás mértékét.⁵ A holland kormány a könyvtárakról szóló törvénytervezetet dolgozott ki, amely ebből az alapvetésből indul ki.

A VOB, a felperes, azonban nem osztotta ezt a nézetet. A StOL keretein belül 2004 óta vitatott volt a kérdés, hogy az e-könyvek digitális használatának az Auteurswet (Aw) 15c. cikkében szereplő kivétel alá tartozik-e.

Hollandiában a szerzői jogról szóló törvény, az 1912. szeptember 23-i Auteurswet 10. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„E törvény alkalmazásában irodalmi, tudományos vagy művészeti művek:

1. a könyvek, brosrák, újságok, folyóiratok és minden egyéb írásmű;

valamint általában bármely irodalmi, tudományos vagy művészeti termék függetlenül attól, hogy milyen módon, illetve formában jut kifejezésre.”⁶

„Valamely irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás nyilvánosságra hozatala különösen:

– az építészeti és az iparművészeti alkotások kivételével a mű jogosult által vagy az ő hozzájárulásával forgalomba hozott példánya egészének vagy valamely részletének, illetve többszörözött példányának bérbeadása vagy használatának;

A törvény értelmében vett ’használat’ a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény útján határozott időre történő használatba adás, amely sem közvetlenül, sem közvetetten nem irányul gazdasági vagy kereskedelmi előny szerzésére;

Nem minősül az irodalmi, tudományos vagy művészeti művön fennálló szerzői jog megsértésének a mű jogosult által vagy az ő hozzájárulásával forgalomba hozott példánya egészének vagy valamely részletének, illetve többszörözött példányának a 12. cikk (1) bekezdésének 3. pontja szerinti használatának, amennyiben a kölcsönadó vagy az általa ezzel megbízott személy méltányos díjazást fizet.”⁷

A StOL igazgatótanácsa 2010. március 24-i ülésén a kedvezmények kérdésében kialakított álláspontja szerint a holland jog vonatkozó rendelkezéseit az e-könyvek használatára is alkalmazni kell, ezért a kérdést előterjesztő Rechtbank Den Haag előtt keresetet indított az alperes, a nyilvános használat alóli kivétel címén fizetendő, szerzőket megillető

⁵ Az 1912. szeptember 23-i Auteurswet a szerzői jogról szóló holland törvény, az Aw 10. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik: „E törvény alkalmazásában irodalmi, tudományos vagy művészeti művek: 1. a könyvek, brosrák, újságok, folyóiratok és minden egyéb írásmű;... valamint általában bármely irodalmi, tudományos vagy művészeti termék függetlenül attól, hogy milyen módon, illetve formában jut kifejezésre.”; 6. cikk (1) bekezdés: „A tagállamok a nyilvános használat tekintetében kivételeket határozhatnak meg az 1. cikkben foglalt kizárólagos jog alól, amennyiben legalább a szerzők e használat ellenében díjazásban részesülnek.”

⁶ Auteurswet, 10. cikk (1) bekezdés.

⁷ Auteurswet, 12. cikk 3°. (1) és (3) bekezdés és 15. cikk(1) bekezdés.

díjak beszédésével megbízott alapítvány, a Stichting Leenrecht ellen, amelyben kérte egy olyan megállapító határozat meghozatalát, amely kimondja elsősorban, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése a haszonkölcsönzési jog hatálya alá tartozik, másodsorban, hogy e könyvek határozatlan időre történő rendelkezésre bocsátása a terjesztési jogra vonatkozó rendelkezések értelmében adásvételnek minősül, harmadsorban, hogy az e-könyveknek a közkönyvtárak által, méltányos díjazás ellenében történő haszonkölcsönzése nem sérti a szerzői jogokat.

E kérdésben a holland oktatási, kulturális és tudományügyi minisztérium arra a következtetésre jutott, hogy az e-könyvek könyvtárak általi digitális haszonkölcsönbe adása nem tartozik az irányelv és a nemzeti szabályozás által előírt kivétel alá.

Az amszterdami egyetem információs jogi intézetének jelentése alapján a holland kormány a könyvtárakról szóló törvénytervezetet fogalmazott meg, amely az e-könyvek távolból történő digitális haszonkölcsönzésére nemzeti digitális könyvtár létrehozását írta elő. E tervezet azon az előfeltevésen alapult, hogy az e-könyvek digitális haszonkölcsönzése nem tartozik ugyanezen kivétel alá. A közkönyvtárak jelenleg a jogosultakkal kötött felhasználási megállapodások alapján teszik az interneten hozzáférhetővé az e-könyveket.

A VOB vitatta e törvénytervezetet, és a Rechtbank Den Haag előtt e rendelkezésekre való hivatkozással annak megállapítása iránt, hogy már a jelenlegi szerzői jogi törvény is kiterjed a digitális haszonkölcsönzésre, keresetet indított. A VOB keresete a „one copy, one user” minta alapján történő haszonkölcsönzésre vonatkozott, a digitális könyvek többszörözött példányának azon haszonkölcsönzésére, amikor e példányt valamely közkönyvtár szervertén helyezik el, és lehetővé teszik a felhasználó számára annak a saját számítógépén, letöltés útján történő többszörözését azzal a feltétellel, hogy a haszonkölcsönzés időtartama alatt e felhasználó csak egy példányt tölthet le, és ezen időszak leteltét követően már nem használhatja fel az általa letöltött példányt.

A Rechtbank Den Haag – tekintetbe véve, hogy a VOB kérdéseinek megválaszolása az uniós jog rendelkezéseinek értelmezésétől függött – négy kérdést terjesztett az EUB elé.⁸ Közülük az első alapvető jelentőséggel bírt, mivel arra vonatkozott, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése a 2006/115 irányelv hatálya alá tartozik-e. A kérdésre adandó nemleges válasz esetén a többi kérdés jelentőségét veszti. A második, a harmadik és a negyedik kérdés azokkal a feltételekkel foglalkozott, amelyeket az e-könyveknek teljesíteniük kell ahhoz, hogy a nyilvános kölcsönzés alól való kivétel keretében haszonkölcsönbe adhatók legyenek. Az EUB az első három kérdést megválaszolta, a negyediket – mivel az csak a második kérdésre adott igenlő választól függött – nem kellett megválaszolnia.

III. KITERJED-E A 2006/115 IRÁNYELVBEN SZABÁLYOZOTT HASZONKÖLCSÖNZÉSI JOG HATÁLYA AZ E-KÖNYVEKNEK A KÖZKÖNYVTÁRAK ÁLTAL, HATÁROZOTT IDŐRE TÖRTÉNŐ NYILVÁNOS RENDELKEZÉSRE BOCSÁTÁSÁRA?

A Rechtbank Den Haag alapvető kérdése arra irányult, hogy a szerzői és szomszédos jogok 2006/115 irányelvének a szabályozás céljára vonatkozó *rendelkezéseit*⁹ – miszerint: „a tagállamok biztosítják a jogot a szerzői jogi védelemben részesülő művek eredeti vagy több-

⁸ 1. Úgy kell-e értelmezni a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdését, 2. cikke (1) bekezdésének *b*) pontját és 6. cikkének (1) bekezdését, hogy az e rendelkezések szerinti „haszonkölcsönzés” fogalma a szerzői jogi védelemben részesülő regényeknek, novellagyűjteményeknek, életrajzoknak, úti, gyermek és ifjúsági könyveknek a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény útján történő olyan használatba adását is magában foglalja, amely sem közvetlenül, sem közvetetten nem irányul gazdasági vagy kereskedelmi előny szerzésére, és amelynek keretében: *a*) egy digitális formájú többszörözött példányt (A másolat) helyeznek el az intézmény szerverén, és lehetővé teszik a felhasználó számára e többszörözött példánynak a felhasználó saját számítógépén, letöltés útján történő többszörözését (B másolat), *b*) a felhasználó által a letöltés során készített többszörözött példány (B másolat) meghatározott időszak lejártát követően nem használható fel tovább, és *c*) ezen időszak alatt más felhasználók nem tölthetik le saját számítógépükre a többszörözött példányt (A másolat)?

2. Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: megakadályozza-e a 2006/115 irányelv 6. cikke és/vagy az uniós jog valamely más rendelkezése a tagállamokat abban, hogy a haszonkölcsönzés jogának az említett irányelv 6. cikkében foglalt korlátozásának alkalmazását ahhoz a feltételhez kössék, hogy a műnek az intézmény által hozzáférhetővé tett többszörözött példányát (A másolat) e példány első eladása vagy tulajdonjogának más módon való első átruházása útján az Unión belül a 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más hozta forgalomba?

3. A második kérdésre adandó nemleges válasz esetén: támaszt-e egyéb követelményeket a 2006/115 irányelv 6. cikke az intézmény által hozzáférhetővé tett többszörözött példány (A másolat) származásával szemben, mint például annak követelményét, hogy az említett többszörözött példány jogszerű forrásból származzon?

4. A második kérdésre adandó igenlő válasz esetén: úgy kell-e értelmezni a 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését, hogy a művek példányainak az említett rendelkezés értelmében vett „első eladását vagy tulajdonjogának más módon való első átruházását” jelenti a szerzői jogi védelemben részesülő regények, novellagyűjtemények, életrajzok, úti-, gyermek- és ifjúsági könyvek digitális többszörözött példányainak határozatlan időre történő, online, letöltés útján megvalósuló használatba adása is? Ítélet 26. pont.

⁹ Irányelv, 1. cikk (1) bekezdés.

szörözött példányai és egyéb, a 3. cikk (1) bekezdésében meghatározott védelem alatt álló teljesítmények bérletének és haszonkölcsönének engedélyezésére, illetve megtiltására” – a *haszonkölcsönzés fogalmával*¹⁰ – miszerint: „a haszonkölcsönzés a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény útján határozott időre történő használatba adás, amely sem közvetlenül, sem közvetetten nem irányul gazdasági vagy kereskedelmi előny szerzésére” – és a *haszonkölcsönzés kivételt engedő szabályaival együttesen úgy kell-e értelmezni, hogy*¹¹ a haszonkölcsönzés *kiterjed valamely könyv digitális formájú többszörözött példányának haszonkölcsönzésére, amennyiben* e haszonkölcsönzésre úgy kerül sor, hogy az említett példányt valamely közkönyvtár szerverén helyezik el, és lehetővé teszik a felhasználó számára annak a saját számítógépén, letöltés útján történő többszörözését azzal a feltétellel, hogy a haszonkölcsönzés időtartama alatt e felhasználó csak egy példányt tölthet le, és hogy ezen időszak leteltét követően már nem használhatja fel az általa letöltött példányt.

Továbbá, azt az irányelvi megfogalmazást, „a tagállamok a nyilvános haszonkölcsönzés tekintetében kivételeket határozhatnak meg az 1. cikkben foglalt kizárólagos jog alól, amennyiben legalább a szerzők e haszonkölcsönzés ellenében díjazásban részesülnek. A tagállamok szabadon, kultúrpolitikai célkitűzéseiknek megfelelően határozhatják meg e díjazás mértékét” együttesen úgy kell-e értelmezni, hogy az irányelvben szabályozott haszonkölcsönzési jog hatálya alá tartozik-e az e-könyveknek a közkönyvtárak által, határozott időre történő nyilvános rendelkezésre bocsátása?

A kérdés kapcsán az EUB ítéletében megjegyezte, hogy az irányelv 1. cikke (1) bekezdésének szövegezése – a szabályozás céljára vonatkozó rendelkezések értelmében, miszerint „a tagállamok biztosítják a jogot a szerzői jogi védelemben részesülő művek eredeti vagy többszörözött példányai és egyéb, ... védelem alatt álló teljesítmények ... haszonkölcsönének engedélyezésére, illetve megtiltására” – nem pontosítja, hogy a „művek többszörözött példányai” e rendelkezés szerinti fogalma magában foglalja-e azokat a példányokat is, amelyek nem rögzítettek anyagi hordozón, így a digitális példányokat is.¹²

Az alapvetés részeként tényként kell megállapítani egyrészt, hogy a kérdést előterjesztő Rechtbank Den Haag – a VOB által benyújtott kereset tárgyának megfelelően – kérdéseit a „regényekre, novellagyűjteményekre, életrajzokra, úti-, gyermek- és ifjúsági könyvekre” nézve fogalmazta meg, másrészt hogy a 2001/29 irányelvet, illetve az annak alapján harmonizált tagállami törvényi előírásokat a gyakorlatban a digitális haszonkölcsönzésre és bérletre, és nem a könyvek, hanem a hangfelvételek és a képhordozók vonatkozásában hozták létre. E művek bérlete a felhasználók számára inkább műsorszolgáltatón keresztül kódolt vagy kódolatlan formában való igénybevételt jelentette.

¹⁰ Irányelv, 2. cikk (1) bekezdés b) pont.

¹¹ Irányelv, 6. cikk (1) bekezdés.

¹² Ítélet, 28. pont.

A nyilvánosan elérhető szövegalapú, önállóan, elkülönülten létező digitális alkotások, a hagyományos nyomtatott könyvek elektronikus vagyis digitális megfelelői, az e-könyvek esetében azonban más a helyzet, mivel e könyveket letöltés útján terjesztik.

Az irányelv eltérő bánásmódról rendelkező 6. cikkének (2) bekezdése a hangfelvételek, filmek és számítógépi programok esetében a *haszonkölcsönzésre vonatkozó kizárólagos jog* mellőzésére jogosít fel, amennyiben a szerzők számára díjigényt biztosítanak, és mivel a hangfelvételeket (ideértve a hangoskönyveket is) és a képhordozókat általában anyagi hordozóra rögzítik, nem kifogásolható, ha ebben a formájukban rájuk a haszonkölcsönzési jog vonatkozik. Erre tekintettel az előterjesztő bíróság is a kérdését ténylegesen a haszonkölcsönzési jog oltalma alatt álló művek különböző csoportjai közül az e-könyvekre korlátozta. Arra várt választ, hogy az irányelvben szabályozott haszonkölcsönzési jog hatálya az e-könyveknek a közkönyvtárak által határozott időre történő nyilvános rendelkezésre bocsátására kiterjed-e.

A kérdésre válaszolva Maciej Szipunar főtanácsnok indítványában megjegyezte: „Az irodalmi műveknek e bíróság által elkülönített kategóriája nem alapítható olyan objektív szempontra, amely különleges jogi bánásmódot indokolna e kategória számára.”¹³ Mivel az e-könyvek haszonkölcsönzése a hagyományos könyvek haszonkölcsönzésével ténylegesen egyenértékű, az EUB választ megkülönböztetés nélkül, irodalmi műfajtól függetlenül minden, digitális formában létező műre alkalmazni kell.

A főtanácsnokok az EUB előtt folyamatban lévő ügyekben – pártatlanul és függetlenül eljárva – indítvány formájában jogi szakvéleményt terjesztenek elő, azonban indítványuk az EUB-t nem köti. Jelen ügyben a feltett kérdések főtanácsnok általi értékelése és az EUB általi megítélése között több lényeges kérdésben azonosság állapítható meg.

Az EUB szerint a kérdés kapcsán elsősorban azt kell vizsgálni, hogy léteznek-e egyáltalán a digitális többszörözött példányok és a nem tárgyi formában megjelenő teljesítmények haszonkölcsönzésének az irányelv hatálya alóli kizárását igazoló indokok.

III.1. A szerzői és szomszédos jogok irányelve a kérdés fényében

A 2006/115 irányelv a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 1992. november 19-i 92/100/EGK tanácsi irányelvet kodifikálta. Az „eredeti” irányelv 2001. június 22-én lépett hatályba, ezt a tagállamoknak 2002. december 22-ig kellett nemzeti jogukba átültetniük. Ez az irányelv a szerzői jog legrégebbi másodlagos jogszabályainak egyike, eredeti változata csaknem 25 éves.

Az irányelv haszonkölcsönzési jogra vonatkozó rendelkezéseit sem a 2006/115 irányelvben megvalósított átdolgozása során, sem utána alapvetően sohasem módosították. A

¹³ Maciej Szipunar főtanácsnoknak a Vereniging Openbare Bibliotheken kontra a Stichting Leenrecht C-174/15. sz. ügyben tett indítványa, 22. pont.

haszonkölcsönzésre vonatkozó, ez idő szerint is hatályos rendelkezések lényegében ugyanazok, mint amelyeket 1992-ben elfogadtak.

Az irányelv tervezetének elkészítése idején a kereskedelmi forgalomban hasznosítható e-könyvek kérdésköre problémát még egyáltalán nem okozott, mivel az elektronikusan igényelt szolgáltatásokat – miként az EUB ez idő tájt kelt ítéletei is bizonyítják – a hangfelvételek és képszoftok szolgáltatásokon keresztül történt lekérése jelentette. A közösségi jogalkotónak szándékában sem állhatott a haszonkölcsönzésnek a 92/100 irányelvben szereplő fogalmát az e-könyvek haszonkölcsönzésére is kiterjeszteni.

Az irányelv alapvetően a szerzőknek és a szomszédos jogok jogosultjainak biztosított fő jogokat, a többszörözési jogot, a művek nyilvánosságához közvetítésének jogát és a terjesztési jogot, valamint az e jogok alóli kivételeket és korlátozásokat, továbbá a műszaki intézkedések és a jogkezelési adatok, szankciók és jogorvoslati lehetőségek védelmét hangolta össze. Ennek keretében a tagállamoknak biztosítaniuk kellett a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának a kizárólagos jogát,¹⁴ továbbá a szerzők számára műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánosságához közvetítésének engedélyezésére, megtiltására vonatkozó jogát, beleértve azt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés idejét és helyét egyénileg választhatták meg. Ezt erősíti az a körülmény is, hogy a Bizottság az irányelv tervezetében az e-könyvek letöltésének kérdését nem említve kizárólag a hangfelvételekre és a képhordozókra hivatkozott.¹⁵ A 92/100 irányelv hatálybalépésétől a 2006/115 irányelv hatálybalépéséig eltelt időszakot jellemző néhány ítélet:

- Műholdas műsorsugárzás és vezetékes továbbközvetítés: a Lagardère Active Broadcast-ítélet szerint a közösségi szabályozással nem ellentétes, hogy a hangfelvételek felhasználásáért járó díjazást nemcsak annak a tagállamnak a joga rendezni, amelynek a területén van a műsorszolgáltató társaság székhelye, hanem annak a tagállamnak a jogi szabályozása is, ahol, technikai okokból, e műsorokat az első állam irányába sugárzó földi adóállomás található.¹⁶
- Televíziós műsorszolgáltatás: a Bacardi France SAS-ítélet szerint a közösségi szabályozással nem áll ellentétben az olyan tagállami szabályozás, amely tiltja az e államban forgalmazott alkoholtartalmú italok olyan közvetett televíziós reklámozását, amely a más tagállamokban rendezett kétoldalú sportesemények közvetítése során a televízi-

¹⁴ A szerzők számára műveik eredeti és többszörözött példányai tekintetében; az előadóművészek számára előadásai rögzítése tekintetében; a hangfelvétel-előállítók számára hangfelvételeik tekintetében; a filmek első rögzítése előállítói számára filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében; a műsorsugárzó szervezetek számára műsoraik rögzítése tekintetében függetlenül attól, hogy a műsor közvetítése vezeték útján vagy vezeték nélkül történik, ideértve a kábelen keresztül vagy műhold útján történő vezeték nélküli közvetítést is.

¹⁵ COM(90) 586 végleges, p. 33–35.

¹⁶ C-192/04. sz. ügy: Lagardère Active Broadcast kontra Société pour la perception de la rémunération équitable (SPRE), ECLI:EU:C:2005:475.

óban megjelenő táblák útján valósul meg. Az ilyen közvetett televíziós reklám nem tekinthető „televíziós reklámnak”.¹⁷

- Műsorszolgáltatás: a Mediakabel BV-ítélet szerint „televíziós műsorszolgáltatás” közösségi fogalmába tartozik, ha televíziós műsoroknak a közönség számára történő közvetítéséből áll, vagyis határozatlan számú lehetséges tévé néző számára közvetítik, akiknek ugyanazokat a képeket egyidejűleg továbbítják. A képek közvetítésének módja az értékelésnél nem meghatározó. Ilyennek minősül az olyan szolgáltatás, amely televíziós műsoroknak a közönség számára szánt közvetítését jelenti, és amelyet nem a szolgáltatást igénybe vevő egyéni kérelmére nyújtanak. A „televíziós műsorszolgáltatás” fogalmának értékelésénél elsősorban a szolgáltató szemszögét kell alapul venni, az érintett szolgáltatással versenyző szolgáltatások helyzete ennél az értékelésnél nem bír jelentőséggel.¹⁸

Az EUB e döntéseinek fényében is állítható, hogy a 92/100 irányelv kitűzött céljai megvalósítása érdekében létrejöttek idején, az akkor megfogalmazott gazdasági és technikai fejlettség színvonalán, a tagállami jogi szabályozás közelítésének igényével lépett fel, megfelelően tükrözve korának igényeit és követelményeit. Ezt a 2006/115 irányelv hatálybalépése lényegében nem befolyásolta. Az irányelvek értelmezését az EUB az aktuális kor követelményeinek megfelelő módon látta el. Ennek példázata az elmúlt 12 év néhány „elágazási pont”-ként számba vehető ítélete.

- Bizottság kontra Olasz Köztársaság-ítélet: az Olasz Köztársaság azzal, hogy a közönség számára nyitott valamennyi intézményi kategóriát mentesítette a haszonkölcsönbe adási jog alól, megsértette a 92/100/EGK irányelvből eredő kötelezettségeit.¹⁹
- Peek & Cloppenburg-ítélet: az adásvételtől eltérő más módon történő nyilvános terjesztés fogalma kizárólag a mű eredeti vagy többszörözött példánya tulajdonjogának az átruházását foglalja magában. Ennek következtében sem az a tény, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló mű példányainak használatát lehetővé teszik a nyilvánosság számára, sem az a tény, hogy az említett példányokat nyilvánosan bemutatják azok használata lehetőségének engedélyezése nélkül, nem tekinthető a terjesztés ilyen formájának.²⁰
- Padawan-ítélet: a „méltányos díjazás” az uniós jog önálló fogalma, amelyet minden olyan tagállamban, amelyben a magáncélú másolat kivételét bevezették, egységesen kell értelmezni, a tagállamok azon elismert lehetőségétől függetlenül, hogy az uniós

¹⁷ 2004. július 13-i, C-429/02. sz., Bacardi France SAS kontra Télévision française 1 SA (TF1), ECLI:EU:C:2004:432, 2004. július 13-i, C-262/02. sz., az Európai Közösségek Bizottsága kontra Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága, ECLI:EU:C:2004:431 ügy.

¹⁸ C-89/04. sz. ügy, Mediakabel B.V. kontra Commissariaat voor de Media, ECLI:EU:C:2005:163.

¹⁹ 2006. október 26-i, C-198/05. sz., az Európai Közösségek Bizottsága kontra Olasz Köztársaság-ítélet, ECLI:EU:C:2006:677.

²⁰ 2008. április 17-i ítélet, C-456/06. sz., Peek & Cloppenburg KG kontra Cassina SpA, ECLI:EU:C:2008:232.

jog és az irányelv korlátai között ők maguk határozhatják meg e méltányos díjazás formáját, finanszírozásának módozatait, beszédését, valamint mértékét. A Padawan-ügyben hozott ítélet a Spanyolországban a digitális rögzítőeszközökre, írható CD-lemezekre (CD-R), újraírható CD-lemezekre (CD-RW), írható DVD-lemezekre (DVD-R) és MP3-lejátszókra kivetett díjra, vonatkozott.²¹

- VEWA-ítélet: a 92/100/EGK irányelvvel ellentétes az olyan rendszert bevezető jogszabály, amely szerint a nyilvános haszonkölcsönbe adás esetén a szerzőket megillető díjazást kizárólag a közintézményekbe beiratkozott kölcsönvevők számától függően, kölcsönvevőnként megállapított évi átalányösszeg alapján kell kiszámítani.²²
- Football Association-ítélet: a „jogellenes eszköz” fogalma nem vonatkozik a valamely műsorsugárzó szervezet közvetítési szolgáltatásaihoz hozzáférést biztosító, e szervezet engedélyével gyártott és forgalomba hozott, azonban e szervezet akaratával ellentétesen a kibocsátás szerinti földrajzi területen kívül használt külföldi dekódolóeszközökre, sem azokra az eszközökre, amelyeket hamis név és hamis cím megadásával szereztek be és/vagy hoztak működésbe, sem azokra, amelyeket kizárólag magáncélú használatra vonatkozó szerződéses korlátozás megsértésével használtak.²³
- Phonographic Performance-ítélet: az a szállodaüzemeltető, aki a szállodai szobákban televízió-, illetve rádiókészülékeket biztosít, amelyekhez sugárzott jelet továbbít, „felhasználónak” minősül, aki „nyilvánossághoz közvetíti” a sugárzott hangfelvételeket, köteles a műsorsugárzó által fizetett díjazáson felül méltányos díjat fizetni a sugárzott hangfelvételek közvetítéséért.²⁴
- SCF-ítélet: a „nyilvánossághoz közvetítésnek” a 92/100 irányelv 8. cikkének (2) bekezdése értelmében vett fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az nem terjed ki az alapügyben szereplőhöz hasonló fogorvosi rendelőben, szabadfoglalkozású tevékenység keretében, olyan páciensek számára történő ingyenes hangfelvétel-sugárzásra, akik ebben akarattuktól függetlenül részesülnek.²⁵
- UsedSoft-ítélet: a számítógépi program példányának terjesztési joga kimerül, ha a szerzői jog jogosultja – aki engedélyezte, akár ingyenesen is, e példánynak az internetről valamely adathordozóra való letöltését –, az e példány gazdasági értékének megfele-

²¹ 2010. október 21-i ítélet, C-467/08 sz., Padawan SL kontra Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE), ECLI:EU:C:2010:620.

²² 2011. június 30-i, C-271/10. sz., Vereniging van Educatieve en Wetenschappelijke Auteurs (VEWA) kontra Belgische Staat-ítélet, ECLI:EU:C:2011:442.

²³ 2011. október 4-i ítélet, C-403/08 és C-429/08. sz. egyesített ügyek, Football Association Premier League Ltd és társai kontra QC Leisure és társai és Karen Murphy kontra Media Protection Services Ltd. C-429/08 ítélet, ECLI:EU:C:2011:631.

²⁴ 2012. március 15-i ítélet, C-162/10 sz., Limited kontra Írország és Attorney General-ítélet, ECLI:EU:C:2012:141.

²⁵ 2012. március 15-i, C-135/10 sz., Società Consortile Fonografici kontra Marco Del Corso-ítélet, ECLI:EU:C:2012:140.

lő díjazás megfizetése ellenében a tulajdonában álló műpéldányon időbeli korlátozás nélkül felhasználói jogot is biztosított.²⁶

- VG Wort kontra KYOCERA-ítélet: a 2006/115/EK irányelv 8. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a televízió- és rádióműsorok szállodaszobákban elhelyezett televíziókészülékek segítségével történő közvetítése nem minősül a nyilvánosság számára belépti díj ellenében hozzáférhető helyiségben történő közvetítésnek.²⁷
- ACI Adam BV-ítélet: a 2001/29/EK irányelvvel ellentétben az olyan nemzeti szabályozás, amely nem tesz különbséget azok között az esetek között, amelyekben a magáncélú többszörösítésre jogszerű forrásból, illetve amelyekben jogellenes forrásból került sor.²⁸
- C More Entertainment AB-ítélet: a 2001/29/EK irányelvvel nem ellentétben az olyan nemzeti szabályozás, amely a műsorsugárzó szervezetek kizárólagos jogát kiterjeszti olyan nyilvánossághoz közvetítési cselekményekre, amelyeket a sportmérkőzések interneten történő élő közvetítése képezhet, azzal hogy e kiterjesztés nem érinti a szerzői jogi védelmet.²⁹
- Reha Training-ítélet: a televíziós műsoroknak valamely rehabilitációs központ üzemeltetője által a helyiségeiben elhelyezett televíziókészülékek közvetítésével történő sugárzása „nyilvánossághoz közvetítésnek” minősül.³⁰
- ITV Broadcasting Limited-ítélet: a „műsorközvetítő szolgáltatások kábelrendszereihez való hozzáférés” és a „live streaming” fogalmának értelmezése.³¹

Tényként kell megállapítani, hogy az EUB fenti ítéleteiben foglalt jogértelmezéséből a jogfejlesztés tényére és irányára lehet következtetni. A 2006/115 irányelv hatálybalépése óta megváltozott körülményekre tekintettel való értelmezés igényét megfogalmazva, vélhetően erre is tekintettel, tette fel a kérdését indítványában a főtanácsnok: „Vajon ez azt jelenti, hogy a 2006/115 irányelv rendelkezéseit ma is oly módon kell értelmezni, mely kizárja az e-könyvek haszonkölcsönzését az ezen irányelv szerinti haszonkölcsönzés fogalmából?”³²

²⁶ 2012. július 3-i ítélet, C-128/11 sz., GmbH kontra Oracle International Corp., ECLI:EU:C:2012:407.

²⁷ 2013. június 27-i, C-457/11, C-458/11, C-459/11. és C-460/11. sz. egyesített ügyek, Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) kontra KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH és társai, Canon Deutschland GmbH, Fujitsu Technology Solutions GmbH és Hewlett-Packard GmbH kontra Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort), ECLI:EU:C:2013:426 ítélet.

²⁸ 2014. április 10-i, C-435/12. sz., ACI Adam BV és társai kontra Stichting de Thuiskopie-ítélet, ECLI:EU:C:2014:254.

²⁹ 2015. március 26-i, C-279/13. sz., C More Entertainment AB kontra Linus Sandberg-ítélet, ECLI:EU:C:2015:199.

³⁰ 2016. május 31-i, C-117/15 sz., Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH kontra Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA)-ítélet, ECLI:EU:C:2016:379.

³¹ 2017. március 1-jei, C-275/15. sz. ügy, ITV2 Limited, ITV Digital Channels Limited, Channel Four Television Corp., 4 Ventures Limited, Channel 5 Broadcasting Limited, ITV Studios Limited kontra (csódeljárás alatt), TVCatchup (UK) Limited, Media Resources Limited-ítélet, ECLI:EU:C:2017:144.

³² Indítvány, 26. pont.

III.1.1. A jogi aktusoknak a technológia fényében való aktuális értelmezéséről

A jogszabályok aktuális társadalmi kontextusba való helyezése a jogalkalmazás mindenkor időszerű kérdése. „Nem tekinthetünk el a jogi aktusok olyan értelmezésétől, amely figyelembe veszi a technológia, a piac és a magatartások fejlődését, és megakadályozza, hogy ezek a jogi aktusok a túlzottan merev értelmezés miatt a múltban ragadjanak.” A főtanácsnok példaként – álláspontjának igazolásául – indítványában az Egyesült Államok 1787-es alkotmányát és az 1215-ös Magna Charta mai idővel összhangban álló értelmezését jelölve meg.³³

A jogi normák „dinamikusnak” vagy „haladónak” tekinthető értelmezésére napjainkban különösen – mint a technikai haladás által leginkább érintett területen – a szerzői jog területén van szükség. Az e területen megnyilvánuló elsősorban „technikai” haladás olyan mértékben felgyorsult, hogy könnyen „lehagyja” a viszonylagos állandóság igényével fellépő jogalkotási eljárást, ezért fokozott annak a veszélye, hogy hiábavalóvá válnak azok a törekvések, amelyek a jogi rendelkezéseket a fejlődéshez törekszenek igazítani. Következésképpen az, hogy a jogi aktusok már elfogadásuk pillanatában, vagy nem sokkal később teljes mértékben elavultakká válnak, napi kérdésként jelentkeznek. E helyzetben – más eszköz nem lévén – csak a hatályos jog értelmezése útján lehet „lépést tartani” az élethelyzetek fejlődésével. Jellemző példa erre a jelenségre a 2006/115 irányelv. Az elavulás felgyorsuló jelenségére az irányelv bérletre vonatkozó rendelkezései említhetők, amelyek – a kazetta, CD- és DVD-kölcsönzés piacának szabályozására irányultak – mára már elavultak, mivel a hangfelvételek és a képhordozók kölcsönzését a digitális hozzáférhetővé tétel gyakorlatilag teljesen kiszorította az európai piacról. Az a tény, hogy a jogi szabályozás valóság általi meghaladása szabályozatlanságra, joghézagokra mutat, továbbá az az igény, hogy adott esetben két, a jogi norma által már szabályozott, tartalmilag lényegében azonos, de megjelenését tekintve mégis különböző élethelyzetet azonos jogi megítélés alá kell vonni, a jogalkalmazásban bizonytalanságot okoz, és egyre gyakrabban veti fel a megbízható értelmezés igényét. A hasonló élethelyzetekre elméletileg vagy a kiemelkedő gyorsasággal megszülető normatív aktusok, vagy a keretjellegű szabályozás jelenthetne megoldást, de a gyakorlatban ténylegesen csak a valósághoz igazodó bírósági értelmezés – nyilvánvalóan csak a saját „alkotmányos” korlátai között – képes biztosítani, hogy a vonatkozó szabályozás az ágazat gyors technikai és gazdasági fejlődése mellett is hatékony maradjon. E körben az EUB ítélezési gyakorlatának jogértelmezés során megnyilvánuló jogfejlesztő szerepe vitathatatlan.

A 2006/115 irányelv (4) preambulumbekzdése szerinti megközelítés, „a szerzői jog által biztosított védelemnek alkalmazkodnia kell az új gazdasági fejleményekhez...”, megfelel a szerzői jogra vonatkozó uniós jogi szövegek elfogadásakor fennálló jogalkotói szándéknak.

Az új technikai és gazdasági valósághoz való alkalmazkodásra irányuló szándék meg is jelent a szerzői jog területén. Az Európai Tanács 1994. június 24–25-i korfui ülésén hang-

³³ Indítvány, 27. ponthoz fűzött 10. lábjegyzet.

súlyozta, hogy az információs társadalom európai fejlődésének elősegítése érdekében szükséges egy közösségi szintű, átfogó és rugalmas szabályozási keret létrehozása. Ehhez többek között az új termékek és szolgáltatások belső piacának kialakulása is szükséges. E szabályozási keret létrehozása céljából több fontos közösségi jogi rendelkezést elfogadtak már, és továbbiak elfogadása folyamatban van. A szerzői jog és a szomszédos jogok e tekintetben fontos szerepet játszanak, mivel ezek védik és ösztönzik az új termékek és szolgáltatások fejlesztését és forgalmazását, valamint azok alkotói tartalmának létrehozását és felhasználását.³⁴

A számítógépi programok jogi védelméről szóló irányelv rendelkezései szerint a tagállamok a számítógépi programokat az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény értelmében vett irodalmi műként szerzői jogi védelemben részesítik. A számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása. Annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más feltevél nem alkalmazható.³⁵

A műszaki fejlődés megsokszorozta és változatosabbá tette a szellemi alkotás, a gyártás és az értékesítés lehetőségeit. Ha nincs is szükség új fogalmakra a szellemi tulajdon védelme területén, a szerzői jogot és a szomszédos jogokat szabályozó jelenlegi jogszabályokat módosítani kell, és ki kell egészíteni úgy, hogy megfeleljenek a gazdasági adottságoknak, így például az új felhasználási módoknak.³⁶ Az információs társadalom különböző szociális, társadalmi és kulturális vonatkozásai megkövetelik a termékek és szolgáltatások sajátos tartalmi adottságainak figyelembevételét.³⁷

Az uniós jogban a bírói jogértelmezésnek kiemelkedő jelentősége van. Az Európai Unió Bírósága – az Európai Unió igazságszolgáltatási szerve – legfontosabb feladata az Unió jogi aktusai jogszerűségének vizsgálata, illetve az uniós jog egységes értelmezésének és alkalmazásának biztosítása. Ennek során az EUB az eldöntetlen, bizonytalan normaértelmezéseknek medret szab, határozataival a norma tartalmának egyfajta jelentését állapítja meg. Ezzel „tart lépést” az adott időnek, a kornak megfelelő gazdasági-társadalmi fejlődés élethelyzeteivel. Az, hogy a jogi normaalkotás megfelelően korszerű legyen, a jogalkotással és a jogalkalmazással szemben is követelményként fogalmazható meg, ezért a normához képest megváltozott jogi tartalmat hordozó élethelyzeteket „a közösségi jog sajátosságai és az értelmezésével kapcsolatos különleges nehézségek függvényében kell megítélni”.³⁸ A gyakorlatban esetenként érzékelhetően nagy a „távolság” az uniós jogrend alapjait tevő elsődleges és a másodlagos jog rendelkezései között. A jogalkotó szervek normatív aktusai esetenként az elsődleges jogra csak közvetetten vezethetők vissza. Miként az EUB az előzetes döntéshoza-

³⁴ 2001/29 irányelv, (2) preambulumbekkezdés.

³⁵ 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv, 1. cikk (1), (3) bekezdés.

³⁶ 2001/29 irányelv, (5) preambulumbekkezdés.

³⁷ 2001/29 irányelv, (8) preambulumbekkezdés.

³⁸ 1982. október 6-i, 283/81 sz., Srl CILFIT és Lanificio di Gavardo SpA v. Ministry of Health-ítélet, ECLI:EU:C:1982:335, 17. pont.

talra utalás kötelezettsége kapcsán kelt, a CILFIT-ügyben hozott ítéletében megfogalmazta, a közösségi jog minden rendelkezését összefüggéseibe kell helyezni, és a közösségi jog egészét alkotó rendelkezések fényében kell értelmezni, tekintettel annak céljaira és fejlődésének állapotára abban az időpontban, amelyben a kérdéses rendelkezést alkalmazni kell.³⁹

Jelen ügyben a tényállást, a VOB keresetében és a Rechtbank Den Haag előzetes döntéshozatali kérelmében megfogalmazott kérdéseket a 2006/115 irányelv megfogalmazott céljára és a fentiekre tekintettel az EUB-nek célorientált módon kellett értelmeznie. Ennek során a normarendszer alapjait képező elsődleges jogforrásokhoz és az alapelvekhez, továbbá a létrehozott másodlagos jogforrásokon belül a tárgy szempontjából szóba jövő irányelvek ezen alapnormákat megvalósító céljaihoz kellett visszanyúlnia. Ezekből vezette le a megváltozott tartalmú fogalmakat vagy fordulatokat, esetleg kiterjesztette az értelmüket olyan jogi helyzetekre, melyekre azok a szövegük szerint nem terjednek, nem terjedhettek ki.

Az EUB az AC-ATEL Electronic-ügyben kelt ítéletében rámutatott: „A Bíróság következetes álláspontja az, hogy egy uniós jogi norma értelmezése során nemcsak annak szövegét szükséges vizsgálni, hanem annak összefüggéseit és a jogalkotás céljait, melynek a norma részét képezi”⁴⁰

Az EUB ítélkezési gyakorlatában az alapnak tekinthető jogi norma szövegéhez való igazodás mellett más igazodási pontok figyelembevétele is jelentős, ami egyben lehetővé teszi a jogi norma további körülményeket is figyelembe vevő értelmezését, továbbfejlesztését. Ilyen értelmezésre került sor már 1966-ban az EUB Société Technique Minière-ítéletében, amikor egy konkrét magatartás az általános szinten megfogalmazott normaszöveg alapján csak a cél tükrében volt megítélhető.⁴¹

Az ügy körülményei, az alkalmazandó és értelmezendő normák jellege, továbbá a szokások, a tudományok fejlődése példázatául az EUB Bioforce-ügyben hozott ítéletének megfogalmazása szolgál: „...meg kell vizsgálni, hogy a vitatott készítmény a ... meghatározott jegyeket mutatja, de ezeket egyébként is, ... az orvosi fejlődés tükrében kell meghatározni.”⁴² Vagyis a jogi rendelkezések kiigazítását és „naprakésszé tételét” megfelelő értelmezésük útján lehet és kell biztosítani.

³⁹ CILFIT-ítélet, 20. pont.

⁴⁰ 1994. június 2-i, C-30/93 sz., AC-ATEL Electronics Vertriebs GmbH v. Hauptzollamt München-Mitte-ítélet, 1994 I-02305 21. pont. „Nach ständiger Rechtsprechung sind für die Auslegung einer Vorschrift des Gemeinschaftsrechts nicht nur der Wortlaut dieser Vorschrift, sondern auch ihr Kontext und die Ziele zu berücksichtigen, die mit der Regelung, zu der sie gehört, verfolgt werden.”

⁴¹ 56/65 Société Technique Minière (L.T.M.) v. Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.) 1966 EBHT 0337.

⁴² 1977. május 15-i, C-405/95 sz., Bioforce GmbH v. Oberfinanzdirektion München-ítélet, 1977 I-02581, 13. pont. „Es ist daher zu prüfen, ob die streitigen Erzeugnisse die in der Position 3004 des GZT festgelegten Merkmale und Eigenschaften aufweisen, wobei diese, wie der Gerichtshof im Urteil vom 14. Januar 1993 in der Rechtssache C-177/91 (Bioforce, Slg. 1993, I-45, Randnr. 9) festgestellt hat, im Lichte der medizinischen Entwicklung auszulegen sind.” Urteil vom 14. Januar 1993 in der Rechtssache C-177/91, Bioforce GmbH gegen Oberfinanzdirektion München, Slg. 1993, I-45, Randnr. 9.) 9. Es ist daher zu prüfen, ob das streitige Erzeugnis die in der Position 30.04 des Gemeinsamen Zolltarifs festgelegten Merkmale und Eigenschaften aufweist, wobei diese im Lichte der medizinischen Entwicklung auszulegen sind.”

Az EUB Padawan-ítéletében emlékeztetett, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezést az egész Európai Unióban – figyelembe véve a rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját – önállóan és egységesen kell értelmezni,⁴³ ezt az értelmezést a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésében szereplő kivételek fakultatív jellege nem kérdőjelezi meg. Egy olyan értelmezés, amely szerint azok a tagállamok, amelyek e kivételt bevezették, annak paramétereit szabadon és harmonizációt nélkülöző módon, tagállamonként eltérően határozhatják meg, az irányelv céljával ellentétes lenne.⁴⁴

Ha az irányelv egyáltalán nem határoz meg fogalmat, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében e kifejezés jelentésének és tartalmának meghatározása érdekében az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentését kell alapul venni, figyelembe véve azon szövegkörnyezetet, amelyben e kifejezést használják, és azon szabályozás célkitűzéseit, amelynek e kifejezés részét képezi.⁴⁵ A fogalom értelmezésének mindenesetre lehetővé kell tennie az így megállapított kivétel hatékony érvényesülésének megőrzését és céljának biztosítását.⁴⁶

A 2001/29 irányelv törekvései között a (3) preambulumbekzdéséből következik – egy olyan harmonizációra vonatkozó célkitűzés, amely elősegíti a négy belső piaci szabadság megvalósítását, és összefügg az alapvető jogelvek – különösen a szellemi tulajdont is magában foglaló tulajdon, a véleménynyilvánítás szabadsága, valamint a közérdek – tiszteletben tartásával.⁴⁷ A főtanácsnok szerint „Az e-könyvek hasznokölcsönzése a papíralapú könyvek hasznokölcsönzésének modern megfelelője. Nem fogadható el az a gyakran hallott nézet, mely szerint alapvető különbség van az e-könyv és a hagyományos könyv vagy az e-könyv, illetve a papírra nyomtatott könyv kölcsönzése között. Az egyértelmű, hogy az e-könyv teljesen eltérő formában jelenik meg, amely egyes helyzetekben kényelmesebb, illetve kevésbé kényelmes lehet, és olyan funkciók használatát teszi lehetővé, mint a szavak keresése és a fordítás, amelyekkel a papíralapú könyv nem rendelkezik.”⁴⁸ Ezek a jellegzetességek azonban csak másodlagosak, jelentőségük a felhasználó szubjektív igényeitől függ. Ilyen megközelítést tükröz az az érv is, mely szerint az e-könyv alapvető előnye abban rejlik, hogy a felhasználónak nem kell elmennie a könyvtárba, mivel távolról is elérhető. Ez azonban azzal cáfolható, hogy emberek egy része jobban szeret könyvtárba járni, mert ott emberi kapcsolatok részese lehet.

⁴³ Padawan-ítélet, 32. pont.

⁴⁴ Padawan-ítélet, 36. pont és 2014. április 10-i ACI Adam ítélet, 49. pont.

⁴⁵ Diakité-ítélet, C-285/12, EU:C:2014:39, 27. pont.

⁴⁶ Football Association Premier League és társai-ítélet, 163. pont.

⁴⁷ 2014. szeptember 3-i Johan Deckmyn, a Vrijheidsfonds VZW kontra Helena Vandersteen, és társai, C-201/13. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:2132, ítélet.

⁴⁸ Indítvány, 30. pont.

A 2006/115 irányelv értelmezése során figyelembe kell venni azt a tényt, hogy amikor egy felhasználó könyvet kölcsönöz ki a könyvtárból – legyen az e-könyv vagy hagyományos – e könyv tartalmát akarja megismerni anélkül, hogy annak egy példányát megtartaná. Márpedig ebből a nézőpontból a papírra nyomtatott és az e-könyv, valamint haszonkölcsönzésük feltételei lényegüket tekintve nem térnek el egymástól. Ez a tény kapcsolja össze őket, és adja az e-könyvek és a hagyományos könyvek haszonkölcsönzésének jogi keretét.⁴⁹

III.1.2. A szerzők érdekeinek védelméről

A szerzői jog elsődleges szándéka a szerzők érdekeinek védelme. Ahogy ez a 2001/29 irányelv (31) preambulumbekzdéséből kitűnik, az irányelv 2. és 3. cikkében szabályozott jogok vonatkozásában az irányelv 5. cikke által megállapított kivételek célja a „megfelelő egyensúly” biztosítása többek között a szerzők, valamint a védelemben részesülő teljesítmények felhasználóinak jogai és érdekei között.⁵⁰ Bár az 5. cikk (1) bekezdése előírja a többszörözési jog alóli mentesítést a valamely műszaki eljárás elválaszthatatlan és lényeges részét képező egyes olyan ideiglenes többszörözési cselekmények tekintetében, amelyeknek nincs önálló gazdasági jelentőségük, ezekben az esetekben azonban díjazásról nem rendelkezik. A tényállásbeli ügyben a szerzők érdekeit képviselő szervezetek, a Lira és a Pictoright a VOB kereseti kérelmében foglaltak támogatása érdekében léptek fel.

Az irányelv 5. cikkének (5) bekezdésében foglalt rendelkezés – miszerint: az 5. cikk (1), (2), (3) és (4) bekezdésében foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit – amelyet „háromlépcsős tesztnek” neveznek, átveszi az 1967-ben felülvizsgált Berni Egyezmény 9. cikke (2) bekezdésének szövegét,⁵¹ a TRIPS-megállapodás (1994) 13. cikkét⁵² és a WIPO Szerzői Jogi Szerződése 10. cikkének (2) bekezdését.⁵³ A TRIPS-szel összefüggésben a nemzetközi szerzői jogi keret részét jelentő e három lépcsőt a WTO vitarendezési testülete értelmezte.

⁴⁹ Indítvány, 31. pont.

⁵⁰ Padawan-ítélet, 43. pont és Painer-ítélet, C-145/10, EU:C:2011:798, 132. pont.

⁵¹ Az 1886-ban aláírt, 1896-ban Párizsban kiegészített, 1908-ban Berlinben felülvizsgált, 1914-ben Bernben kiegészített, 1928-ban Rómában, 1948-ban Brüsszelben, 1967-ben Stockholmban, majd 1971-ben Párizsban felülvizsgált és 1979-ben (Berni Unió) módosított, az irodalmi és művészeti alkotások védelméről szóló Berni Egyezmény. A Berni Egyezménynek minden tagállam szerződő fele.

⁵² A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó, Marrakeshben 1994. április 15-én aláírt egyezmény 1C. mellékletében szereplő, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény, amely az Európai Közösség nevében a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal került jóváhagyásra.

⁵³ Az 1996-ban Genfben aláírt WIPO Szerzői Jogi Szerződés 10. cikk (2) bekezdés. Az EU és valamennyi tagállama tekintetében, amelyek annak egyaránt szerződő felei, 2010. március 14-én lépett hatályba.

Álláspontja szerint a három feltétel együttes feltétel; az első feltétel (egyes különös esetek) megköveteli, hogy a korlátozás, illetve a kivétel világosan meghatározott legyen, hatályát és alkalmazási körét illetően szűk legyen; a második feltétel (nem akadályozhatja a rendes felhasználást) azt jelenti, hogy a kivételek, illetve korlátozások nem tehetik lehetővé az olyan felhasználást, amely gazdasági konkurenciát teremt azon módokat illetően, amely módokon a jogosultak általában műveikből gazdasági hasznot húznak; a harmadik feltétel pedig (nem okozhat indokolatlan sérelmet a jogosultak jogos érdekeire nézve) kizárja azokat a kivételeket és korlátozásokat, amelyek a jogosultak oldalán indokolatlan jövedelemkiesést okoznak vagy okozhatnak.⁵⁴ A testület megállapításai szerint e feltételek valamennyi szerzői jogi korlátozás viszonyítási alapjává váltak.

* * *

Más oldalról közelítve meg kell állapítani, hogy a könyvpiacra az e-könyvek piaca ténylegesen létező piac, mivel a könyvtárak elektronikus formában ténylegesen haszonkölcsönbe adják a könyveket. Ugyanakkor, mivel erre a kölcsönzési formára nem terjeszthető ki a 2006/115 irányelv értelmében vett haszonkölcsönzés fogalma, nem alkalmazható az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt nyilvános haszonkölcsönzési kivétel sem. Ezért az e-könyvek haszonkölcsönzését a könyvtárak és a kiadók között megkötött szerződésekkel szervezték meg. E kiadók, egy külön e célból közösen megállapított díjazás mellett, a könyvtárak rendelkezésére bocsátják az e-könyveket, amelyeket ezek a könyvtárak a felhasználók számára haszonkölcsönbe adhatnak. Az eljárás során a VOB oldalán beavatkozó Lira és a Pictoright szerint ezek a szerződéses kapcsolatok elsősorban a kiadók vagy a könyvkereskedelemben részt vevő egyéb közvetítők számára előnyösek anélkül, hogy a szerzők megfelelő díjazást kapnának.⁵⁵ Ha a digitális haszonkölcsönzést – a két helyzet releváns rendelkezéseit kapcsolatba hozva – úgy lehetne tekinteni, mint amelyre a 2006/115 irányelv és így a 6. cikk (1) bekezdésében foglalt kivétel is vonatkozik, a szerzők ez alapján részesülhetnének díjazásban, ami kiegészítené a könyvek eladásából származó bevételüket, és amely a kiadókkal kötött szerződéseiktől független lehetne.

A 2006/115 irányelv olyan értelmezése, amely szerint a digitális haszonkölcsönzés a „haszonkölcsönzés” fogalmába tartozik, nemhogy sértene a szerzők érdekeit, hanem ellenkezőleg, a kizárólag a piac törvényei által irányított helyzettel szemben javítaná érdekeik védelmét.

⁵⁴ Eleanor Sharpston főtanácsnok indítványa a C-457/11, C-458/11, C-459/11. és C-460/11. sz. egyesített ügyek Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) kontra KYOCERA Document Solutions Deutschland GmbH és társai, Canon Deutschland GmbH, Fujitsu Technology Solutions GmbH és Hewlett-Packard GmbH kontra Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)-ügyben. Indítvány, 9. pont.

⁵⁵ Indítvány, 34. pont.

III.1.3. Érvek a 2006/115 irányelvnek a technikai fejlődést figyelembe vevő értelmezése mellett

A könyvtárak mindig anélkül adták haszonkölcsönbe a könyveket, hogy arra külön engedélyt kértek volna. A kötelezpéldányok esetében arra sem volt szükségük, hogy megvásárolják a saját példányaikat. Ennek oka az, hogy a könyvet nem egyszerű árucikknek, az irodalmi alkotást pedig nem gazdasági tevékenységnek tekintették. A könyvek által a kultúra, valamint a tudományos ismeretek megőrzésében és terjesztésében betöltött szerep jelentősége a gazdasági jellegű megfontolásokat mindig megelőzte. A kiadók és az e-könyvek kereskedelmében részt vevő közvetítők gyakran vagy szerződésben korlátozzák az e-könyvek könyvtárak általi haszonkölcsönzését, például a haszonkölcsönzések számának maximalizálásával, vagy egy olyan, a könyv kiadását követő időszakot határoznak meg, amikor tilos a haszonkölcsönzés, vagy visszautasítják az ilyen szerződéses kapcsolat létesítését a könyvtárakkal. Amennyiben a könyvtárak nem részesülhetnek a haszonkölcsönzés kizárólagos joga alóli kivételből származó előnyökből, fennáll a veszélye annak, hogy a digitális környezetben a továbbiakban nem lesznek többé képesek ellátni azt a szerepet, amelyet a papíralapú könyvek világában betöltöttek.⁵⁶

A fentiekre tekintettel a főtanácsnok arra véleményre jutott, hogy: „a ’haszonkölcsönzés’ kifejezésnek a 2006/115 irányelv alapján történő értelmezését nem szabad arra korlátozni, amit az uniós jogalkotó ezen irányelv eredeti változatának (azaz a 92/100 irányelvnek) az elfogadásakor erről gondolhatott, hanem egy olyan meghatározást kell adni, amely lépést tart az azóta bekövetkezett technikai és piaci fejlődéssel”.

III.1.4. A nemzetközi kötelezettségvállalásokról

A 2006/115 irányelvnek a technikai fejlődést figyelembe vevő értelmezése mellett a továbbiakban meg kell vizsgálni, hogy ez az értelmezés összhangban áll-e az Unió nemzetközi kötelezettségvállalásaival, a szerzői jogra vonatkozó egyéb uniós joganyaggal, és valóban levezethető-e a 2006/115 irányelvben szereplő rendelkezések szövegéből.

A szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló TRIPS-megállapodás célja, hogy minden tagállamában biztosítsa a szellemi tulajdon védelmére vonatkozó megfelelő szabályok alkalmazását azon alapvető kötelezettségek alapján, amelyeket a WIPO (Szellemi Tulajdon Világszervezete) fektetett le a szellemi tulajdon-jogokról szóló különböző egyezményekben.⁵⁷ Az egyezmény számos új vagy szigorúbb szabályt vezet be azokon a területeken, amelyeket a már létező egyezmények nem fednek le vagy nem megfelelően.

⁵⁶ Indítvány, 37., 40. pont.

⁵⁷ Az ipari tulajdon oltalmáról szóló Párizsi Egyezményben, az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezményben, az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló Római Egyezményben, valamint az integrált áramkörök szellemi tulajdon-jogáról elfogadott Washingtoni Egyezményben. Számos új vagy szigorúbb szabályt vezet be azokon a területeken, amelyeket a már létező egyezmények nem fednek le, vagy ahol a létező egyezmények nem megfelelőek.

Az egyezmény – a TRIPs-megállapodás – a Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó egyezmény 1 C. mellékletét képezi, tartalmazza „A szellemi tulajdon-jogok megadásának, terjedelmének és felhasználásának alapkövetelményei” alcímű II. részt.⁵⁸

Ennek 14. cikk (1), (2) és (6) bekezdése, a következőképpen rendelkezik:

„(1) A hangfelvételen rögzített előadásuk tekintetében az előadóművészek jogosultak megtiltani a hozzájárulásuk nélküli következő cselekményeket: rögzítetlen előadásuk rögzítését és az ilyen rögzítés sokszorosítását. Az előadóművészek jogosultak megtiltani a hozzájárulásuk nélküli következő cselekményeket is: élő előadásuk sugárzását és a közönséghez közvetítését.

(2) A hangfelvételyártókat megilleti a hangfelvételeik közvetlen vagy közvetett sokszorosítása engedélyezésének vagy megtiltásának a joga.

E jogok tekintetében bármely tag rendelkezhet feltételekről, korlátozásokról, kivételekről és fenntartásokról olyan mértékig, amint ezt az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló nemzetközi egyezmény, a Római Egyezmény lehetővé teszi. Továbbá a Berni Egyezmény (1971) 18. cikkének előírásai is megfelelően alkalmazandók az előadóművészek és a hangfelvételyártók hangfelvételekre vonatkozó jogaira. Az Európai Unió a Római Egyezményben nem részes fél, ellentétben az Unió valamennyi tagállamával, Málta kivételével.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 1996. december 20-án Genfben elfogadta a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződését (WPPT), valamint a WIPO Szerzői Jogi Szerződését (WCT).⁵⁹

A szerződés nem csorbítja a szerződő felek egymással szemben a Római Egyezmény alapján fennálló kötelezettségeit, az ennek alapján biztosított védelem nem érinti, és nem befolyásolja az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jogi védelmet, a szerződés egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az az említett védelmet csorbítaná, nem függ össze más szerződésekkel, és nem csorbítja a más szerződések hatálya alá tartozó jogokat és kötelezettségeket.”

A WPPT „Díjigény a sugárzásért és a nyilvánosságához közvetítésért” címet viselő 15. cikkének szövege a következőket tartalmazza:

„(1) Az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók egyszeri megfelelő díjazásra tarthatnak igényt a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek közvetlen vagy közvetett, sugárzás vagy a nyilvánosságához való bármilyen közvetítés útján történő felhasználásáért.

(2) A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban úgy rendelkezhetnek, hogy az egyszeri megfelelő díjazásra való igényt az előadóművész vagy a hangfelvétel előállítója, vagy mind-

⁵⁸ Az 1994. április 15-én Marrakech-ben aláírt és a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodások a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal került jóváhagyásra.

⁵⁹ A két szerződést az Európai Közösség nevében a 2000. március 16-i, 2000/278/EK tanácsi határozat hagyta jóvá.

kettő érvényesítheti a felhasználóval szemben. A Szerződő Felek nemzeti jogszabályokat fogadhatnak el, amelyek, az előadóművész és a hangfelvétel előállítója közötti megállapodás hiányában, meghatározzák a díjnak az előadóművészek és a hangfelvétel-előállítók közötti felosztására vonatkozó feltételeket.”

A WCT „A nyilvánossághoz közvetítés joga” címet viselő 8. cikke szerint:

„... az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek kizárólagos joga, hogy műveiket vezetik útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítsék, és hogy erre másnak engedélyt adjanak, ideértve a műveknek a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség tagjai az említett művekhez való hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.”⁶⁰

A Római Egyezménynek a hangfelvételek másodlagos felhasználására vonatkozó 12. cikke alapján:

„Ha valamely kereskedelmi célokra kiadott hangfelvételt vagy arról készült másolatot közvetlen módon sugárzásra vagy nyilvánossághoz közvetítésre használnak fel, a felhasználó egyszeri, méltányos díjazást köteles fizetni az előadóknak, vagy a hangfelvételek előállítóinak, vagy mindkét félnek. ...”

A 94/800 határozat utolsó preambulumbekkezdése a következő:

„... a WTO-t létrehozó egyezmény – beleértve annak mellékleteit is – természeténél fogva nem alkalmas arra, hogy közvetlenül hivatkozzanak rá a Közösség vagy a tagállamok bíróságai előtt.”⁶¹

A 2001/29/EK irányelv az online környezethez igazította a kizárólagos jogokat – bár erre vonatkozóan nem állt fenn nemzetközi kötelezettség –, bevezette a szerzői jogi védelem alóli kivételek kimerítő jegyzékét.

A 2006/115 irányelv elemzése során elsősorban a haszonkölcsönzés kizárólagos jogának és a nyilvános haszonkölcsönzési kivételnek a célját kell figyelembe venni. Tényként kell megállapítani, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzéssel történő hasznosítása a valóságban már ténylegesen kialakult élethelyzet, így e kizárólagos jog hatályának kiterjesztése a haszonkölcsönzés e formájára csak a valóság leképezését jelentené. A kivétel céljával kapcsolatos érvek is amellet szólnak, hogy a közkönyvtárak az e-könyvek haszonkölcsönzésével összefüggésben részesülhessenek e kivétel kedvezményéből. A két helyzet együttes kezelése indokolt.

A kérdés továbbra is az, hogy lehetővé teszi-e a 2006/115 irányelv szövege a haszonkölcsönzésre vonatkozó rendelkezéseinek kiterjesztő értelmezését, alkalmazható-e a továbbiakban az irányelv normaszövege az e-könyvek haszonkölcsönzésére. Az irányelv 1. cikké-

⁶⁰ Nem csorbítva a Berni Egyezmény 11. cikkének (1) ii. pontját, 11a. cikkének (1)i. és (ii) pontját, 11b. cikkének (1)ii. pontját, 14. cikkének (1)ii. pontját és 14a. cikkének (1) bekezdését.

⁶¹ A Tanács 94/800/EK határozata (1994. december 22.) a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről.

nek (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „a tagállamok biztosítják a jogot a szerzői jogi védelemben részesülő művek eredeti vagy többszörözött példányai ... haszonkölcsönének engedélyezésére, illetve megtiltására”.

A főtanácsnok álláspontja szerint: „a többszörözött példány fogalmát a vizsgált rendelkezés szerinti értelmében nem lehet kizárólag a mű kézzelfogható példányaival azonos módon kezelni. A többszörözött példány ugyanis csupán a többszörözés eredménye. A mű csak az eredeti példány és az eredetiről készített, többszörözés eredményeként létrejövő többszörözött példány formájában létezik. Míg egy papíralapú könyv hagyományos másolata szük-ségszerűen anyagi hordozón található, a digitális példánynál eltérő a helyzet”.⁶²

E gondolatmenetre tekintettel nem állítható, hogy az irányelv hatályát az e-könyvek haszonkölcsönzésére kiterjesztő értelmezés ellentétes lenne azzal, ahogy a 2006/115 irányelv 2. cikk (1) bekezdésének *b*) pontja a [teljesítmények] „haszonkölcsönzése” kifejezést alkalmazza. Ennek a kifejezésnek ugyanis nincs olyan saját jelentése, amely megkülönböztetné az „eredeti” és „többszörözött” kifejezéssel ellátott művek jelentésétől.

A haszonkölcsönzési jog terjedelmének értelmezése kapcsán a 6. cikk (1) bekezdésében meghatározott kivétellel összefüggésben a főtanácsnok emlékeztetett arra, hogy: „noha a szerzői jog alóli kivételeket megszorítóan kell értelmezni, ugyanakkor ennek az értelmezésnek lehetővé kell tennie a kivétel hatékony érvényesülésének megőrzését és céljának biztosítását. Márpedig a haszonkölcsönzés kifejezésnek túlzott mértékben megszorító értelmezése az e-könyvek vonatkozásában befolyásolhatja e kivétel hatékony érvényesülését és célját. A 'haszonkölcsönzés' kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsönzésére is kiterjedő értelmezése nem ellentétes sem a 2006/115 irányelv céljával, sem a szövegével.”⁶³

III.2. TERMINOLÓGIAI KÉRDÉSEK

Bár a nemzetközi kötelezettségvállalásokból arra a következtetésre juthatunk, hogy a nemzetközi jogi megállapodások nem gátolják a haszonkölcsönzés digitális példányokra való kiterjesztésének a lehetőségét, mégis a szerzői jogi szaknyelv és fogalmai tartalmi elemei és összefüggései fényében vizsgálva szükséges megismételni a kérdést, hogy összeegyeztethető lenne-e a 2001/29 irányelv 3. cikkével, ha az e-könyvek haszonkölcsönzése a 2006/115 irányelv értelmében vett haszonkölcsönzésnek minősülne.

A Vereniging Openbare Bibliotheken kontra Stichting Leenrecht-ügyben a beavatkozóként fellépő Vereniging Nederlands Uitgeversverbond, a kiadók egyesülete (NUV), a német és a francia kormány véleménye szerint a 2006/115 irányelv értelmében vett „haszonkölcsönzés” kifejezés alkalmazási területének az e-könyvekre való kiterjesztése összeegyeztethetetlen az uniós jog más szerzői jogi jogforrásaival, mindenekelőtt a 2001/29 irányelvvel, egyes olyan kifejezései esetében, mint a „többszörözött példány” és a „teljesítmény” lényegé-

⁶² Indítvány, 44. pont.

⁶³ Indítvány, 47., 48. pont.

ben terminológiai összeegyeztethetlenségről van szó, mivel ezek jelentése szerintük nem fér össze a digitális haszonkölcsönzés elgondolásával. Az egységes terminológia kérdése, a szaknyelv egységes jelentése e körben vehető fel.

Az ítélet szerint az irányelv 2. cikk (1) bekezdésének *a*) pontjában szereplő „bérlet” fogalmát úgy kell érteni, hogy az kizárólag a tárgyi formában megjelenő művekre vonatkozik, az ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdésében szereplő „többszörözött példányok” kifejezést pedig úgy, hogy az a bérlet tekintetében kizárólag az anyagi hordozón rögzített többszörözött példányokra vonatkozik.

Abból, hogy az irányelv általában együttesen szabályozza e jog különböző kérdéseit a bérlet és a haszonkölcsön rendszere esetében, nem következik, hogy az uniós jogalkotó szükségképpen ugyanazzal a jelentéssel kívánta felruházni a „teljesítmény” és a „többszörözött példány” fogalmát függetlenül attól, hogy a bérlet vagy a haszonkölcsön rendszeréről van-e szó, ideértve az ezen irányelv 6. cikke értelmében vett nyilvános haszonkölcsönzést.

Miként az EUB ítéletében rámutatott, azzal, hogy az irányelv (3) és (8) preambulumbekzdése bizonyos nyelvi változatokban nem együttesen hivatkozik a „bérleti és haszonkölcsönzési jogra”, hanem külön a „bérleti jogra és a haszonkölcsönzési jogra”, továbbá a 2. cikk (1) bekezdés *a*) és *b*) pontjából az következik, hogy az uniós jogalkotó a „bérlet” és a „haszonkölcsön” fogalmát külön kívánta meghatározni. Így a bérlet tárgya nem szükségképpen esik egybe a haszonkölcsön tárgyával. A fentiekből következően, nem ellentétes az ezen irányelv értelmében vett „haszonkölcsönzés” fogalmának olyan értelmezése, amely adott esetben kiterjed a digitális formában megvalósuló haszonkölcsönzés bizonyos eseteire is.⁶⁴

Az indítvány reflexiója szerint ha a tökéletes terminológiai egységesség elvét feltétel nélkül minden esetben alkalmazni kellene a szerzői jogra vonatkozó uniós jogban, akkor meg kellene határozni az egyes fogalmak tartalmát, mint ahogyan például a Bíróság a Usedsoft-ítéletében tette a „példány”, az „eladás” és a „terjesztés” fogalmának definiálásával. Ez az ítélet, amely a számítógépi programok jogi védelméről szóló irányelv értelmezésére irányult, az egyetlen olyan ítélet, amelyben az EUB a szerzői jogi fogalmakat a digitális környezettel összefüggésben értelmezte.⁶⁵

A hozzáadottértékadó-rendszerről szóló irányelv (a továbbiakban: héairányelv) által adott „elektronikus úton nyújtott szolgáltatások” fogalma magában foglalja az interneten vagy más elektronikus hálózaton keresztül nyújtott szolgáltatásokat, amelyek jellegüknél fogva jelentős mértékben automatizáltak, minimális emberi közreműködést igényelnek, és amelyek nyújtására információs technológia hiányában nincs lehetőség.⁶⁶

⁶⁴ Ítélet, 35–39 pont.

⁶⁵ 2009. április 23-i, 2009/24/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv; indítvány, 50. pont; 2012. július 3-i Usedsoft-ítélet, C-128/11, EU:C:2012:407, különösen a 35., 37. és 47., 48. pont.

⁶⁶ A héairányelv, 2010. december 7-i 2010/88/EU tanácsi irányelvvel módosított, közös, 2006. november 28-i, 2006/112/EK tanácsi irányelv, 282/2011 végrehajtási rendelet 7. cikk (1) bekezdés.

A Bizottság 2015-ben két kötelezettségzegési eljárás során pontosította, hogy digitális vagy elektronikus könyvek értékesítése alatt számítógépen, okostelefonon, e-könyv-olvasón vagy bármely más olvasórendszeren hozzáférhető, olyan elektronikus formátumú könyvet kell érteni, amelyet valamely honlapról letöltés vagy valós idejű adatátvitel („streaming”) útján, ellenérték fejében értékesítettek.⁶⁷ Az EUB a 2001/29 irányelv által alkalmazott terminológiával lényegében azonos kifejezéseket alkalmazó rendelkezések alapján úgy ítélte meg, hogy az internetről való letöltésnek a tárgya valóban a mű egyik példánya – egy számítógépi program –, és hogy ehhez a letöltéshez egy határozatlan időre szóló felhasználói licenc is kapcsolódik, ami a szóban forgó példány eladásának minősül, így e példány terjesztésére vonatkozó jog kimerülését eredményezi. A szigorúan alkalmazott terminológiai egységesség elve értelmében a 2001/29 irányelvben és a 2006/115 irányelvben egyaránt használt „többszörözött példány” kifejezést eszerint úgy kell értelmezni, mint amely kiterjed az anyagi hordozó nélküli digitális többszörözött példányokra is. Ez az elv a jogelméleti viták tárgyát képező, a letöltés útján történő eladás következtében kimerülő terjesztési jog kérdésének egyszerű megoldását is lehetővé tenné. Mivel a 2001/29 irányelv 4. cikk (2) bekezdésének megfogalmazása lényegét tekintve megegyezik a 2009/24 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésével, ezért elvileg mindkettőt azonos módon kellene értelmezni.

A többszörözött példányok fogalma kapcsán az indítvány – az azonos megítélés nem titkolt célzatával – felveti, hogy ha elfogadjuk, hogy ugyanazon kifejezések értelmezése a 2001/29 irányelv keretében eltérhet az EUB által a Usedsoft-ítéletben a 2009/24 irányelvvvel kapcsolatban használt értelmezéstől, akkor miért ne lehetne ugyanezt a „terminológiai függetlenséget” a 2001/29 és a 2006/115 irányelv kapcsolatában alkalmazni.⁶⁸

Ezt az állítást azonban nem erősíti meg az EUB *Reha Training-ügyben hozott ítélete*. Az ügyben, amelyben a televízióműsorok sugárzása számos érdekelt – különösen zeneszerző, szövegíró és zenei kiadó, valamint előadóművész, hangfelvétel-előállító és szövegíró, továbbá ezek kiadóinak – szerzői és szomszédos jogait érintette, azonos értelmezési kritériumok alapján kellett választ adni arra, hogy a tényállásbeli helyzet – az, hogy a rehabilitációs központ üzemeltetője balesetekben megsérült személyek műtét utáni rehabilitációs utókezelése során központjának várótermében és edzőtermében a páciensei számára televízióműsorok vétele céljából televíziókészüléket helyezett el – mind a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésére, mind a 2006/115 irányelv 8. cikkének (2) bekezdésére tekintettel „nyilvánossághoz közvetítésnek” minősült-e. Az EUB e két rendelkezést úgy értelmezte,

⁶⁷ 2015. március 5-i, Európai Bizottság kontra Luxemburgi Nagyhercegség C-502/13 sz., ítélet, ECLI:EU:C:2015:143 26.pont és 2015.március 5-i Európai Bizottság kontra Franciaország, C-479/13 sz. ítélet, ECLI:EU:C:2015:141. 17. pont.

⁶⁸ Indítvány, 53. pont.

hogy az ilyen sugárzás „nyilvánossághoz közvetítésnek” minősül,⁶⁹ vagyis ítélkezési gyakorlatán belüli esetleges értelmezésbeli eltéréseket nem fogalmazott meg.

Ezt megelőzően az EUB ITV Broadcasting-ítéletében már megállapította, hogy a 2001/29 irányelv (23) preambulumbekzdése egyértelmű megfogalmazásának megfelelően a „nyilvánossághoz közvetítés” fogalmát tágan kell értelmezni.⁷⁰ Azonban a 2001/29 irányelv nem határozza meg kimerítő módon a közvetítés fogalmát. Ezért a fogalom tartalmát és hatályát abban az összefüggésben kell meghatározni, amelybe az illeszkedik, valamint az irányelv célkitűzése fényében.⁷¹

Az irányelv fő célja, hogy a szerzők számára olyan magas szintű védelmet hozzon létre, amely számukra megfelelő díjazást biztosít műveik felhasználása után, többek között a nyilvánosságához közvetítés esetén.

A „közvetítés” fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely a védelem alatt álló művek közvetítésének valamennyi formájára vonatkozik, függetlenül az alkalmazott műszaki eszköztől és eljárástól.⁷²

A 2001/29 irányelv (23) preambulumbekzdéséből azt következik, hogy a szerzők nyilvánosságához közvetítéshez való joga lefedi valamely műnek minden olyan nyilvánosságához közvetítését vagy továbbközvetítését, amikor a nyilvánosság nincs jelen a közvetítés kiindulópontjául szolgáló helyszínen, legyen szó akár vezetékes, akár vezeték nélküli közvetítésről, a sugárzást is ideértve. Az irányelv 3. cikkének (3) bekezdéséből az következik, hogy az oltalom alatt álló művek valamely nyilvánosságához való közvetítésbe való belefoglalása nem meríti ki azt a jogot, hogy ezen művek egyéb nyilvánosságához való közvetítésének engedélyezésére vagy megtiltására kerüljön sor.

Az uniós jogalkotó, azáltal, hogy szabályozta az olyan élethelyzeteket, amelyek tárgya valamely adott mű többszörös felhasználása, olyan szabályokat állított fel, hogy a mű minden egyes, specifikus technikai módon történő közvetítését vagy továbbközvetítését a mű szerzője főszabály szerint köteles egyenként engedélyezni. Tekintettel arra, hogy valamely földfelszíni televíziós adásba foglalt művek interneten keresztül történő továbbközvetítés révén történő rendelkezésre bocsátása az eredeti közvetítéstől eltérő, specifikus technikai módon történik, azt az irányelv 3. cikkének (3) bekezdése szerinti „közvetítésnek” kell te-

⁶⁹ 2016. május 31-i, C-117/15. sz. ügy, Reha Training Gesellschaft für Sport- und Unfallrehabilitation mbH kontra Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA), ECLI:EU:C:2016:379.

⁷⁰ 2013. március 7-i, ITV Broadcasting Ltd, az ITV 2 Ltd, az ITV Digital Channels Ltd, a Channel 4 Television Corporation, a 4 Ventures Ltd, a Channel 5 Broadcasting Ltd, az ITV Studios Ltd kontra TVCatchup Ltd C-607/11. sz. ügy, ECLI:EU:C:2013:147, 20. pont.

⁷¹ C-106/89. sz. Marleasing-ítélet, C-397/01–C-403/01. sz., Pfeiffer és társai egyesített ügyek-ítélet, C-212/04. sz. Adeneler és társai-ítélet, illetve C-282/10. sz. Dominguez-ítélet, 23. pont.

⁷² A C-403/08. és C-429/08. sz., Football Association Premier League és társai egyesített ügyekben 2011. október 4-én hozott ítélet 193. pontja.

kinteni.⁷³ Következésképpen ha nyilvánossághoz közvetítésre került sor, a továbbközvetítés sem mentesülhet a továbbközvetített művek szerzőinek engedélye alól,

A hivatkozott „nyilvánosság” fogalma meghatározatlan számú lehetséges címzettet jelent, és ezenfelül viszonylag jelentős számú személyt foglal magában, ahhoz azonban, hogy a közvetítés vagy továbbközvetítés a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerint a nyilvánossághoz közvetítés fogalma alá tartozzon, szükséges, hogy a védett művek ténylegesen a „nyilvánossághoz” kerüljenek közvetítésre.⁷⁴ Ennek körében mindenképpen figyelmet érdemel az a halmozódó hatás, amelyet a lehetséges címzettek részére a művek rendelkezésre bocsátása eredményez. Ezért különösen releváns tudomással bírni arról, hogy hány személy fér hozzá egyidejűleg és szukcesszív módon ugyanazon műhöz.⁷⁵

Ebben az összefüggésben nem bír jelentőséggel az arról való tudomásszerzés, hogy a potenciális címzettek a közvetített művekhez „egy adó–egy fogadó” kapcsolat révén férnek hozzá. A technika ugyanis nem akadályozza meg azt, hogy nagyszámú személy férjen hozzá egyidejűleg ugyanahhoz a védett műhöz az interneten keresztül történő „live streaming” keretében. A közvetített művekhez egyidejűleg többen is hozzáférhetnek, hiszen maga a továbbközvetítés meghatározatlan számú lehetséges címzettet vesz célba, és mivel jelentős számú személyt magában is foglal ezért, meg kell állapítani, hogy a továbbközvetítéssel a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján a védett művek tényleges nyilvánosság-hoz közvetítése történik.

Ítélezési gyakorlatában az EUB több kritériumot határozott meg annak értékeléséhez, hogy a szóban forgó irányelvek értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésről” van-e szó. E kritériumok a következőképpen foglalhatók össze.

„Először is a kifejezést tágan kell értelmezni úgy, hogy az magas szintű oltalmat biztosít a jogosultaknak. Másodszor a sajátos közvetítési eszközök nem döntők, meghatározó az, hogy a nyilvánosságnak hozzáférése van a szóban forgó művekhez. Harmadszor a ’nyilvánosság’ fogalma magában foglalja a potenciális nézők vagy hallgatók meghatározhatatlan, mégis elég jelentős számát, és e tekintetben figyelembe kell venni a potenciális – együttesen és egymást követő – igénybevevők számának kumulatív hatását. Negyedszer a kérdéses nyilvánosságnak ’új’ nyilvánosságnak kell lennie abban az értelemben, hogy különböznie kell az eredeti sugárzás engedélyezéskori nyilvánosságtól (például amikor a magáncélú megtekintésre szánt adást nagy közönségnek mutatják be). Végül amennyiben a közvetítés hasznat eredményező összetevőt tartalmaz (például a fogyasztókra vonzó hatást gyakorol), ez arra vonatkozó releváns utalás, hogy az nemcsak az 1992/100 irányelv 8. cikke vagy a

⁷³ Broadcasting-ítélet, 26. pont

⁷⁴ Broadcasting-ítélet, 32. pont.

⁷⁵ 2006. december 7-i, C-306/05. sz. SGAE-ítélet 39. pont, ITV Broadcasting és társai-ítélet 33. pont.

2006/115 irányelv értelmében vett méltányos díjazás, hanem a 2001/29 irányelv 3. cikke értelmében vett nyilvánossághoz közvetítés jogának hatálya alá is tartozik.⁷⁶

Az EUB az Art & Allposters International ítéletének megfogalmazását átvéve megállapította, hogy az irányelvek által használt fogalmaknak azonos jelentést kell tulajdonítani mindaddig, amíg az uniós jogalkotó valamely konkrét jogalkotási kontextusban nem nyilvánít ettől eltérő szándékot.⁷⁷ Mindazonáltal nem vitatható az a tény, hogy a „nyilvánossághoz közvetítés” fogalmát e két irányelv kontextusában azonos módon kell értelmezni. Ezenfelül a korábbi ítélkezési gyakorlatnak a Reha Training-ítéletben vett megfogalmazása nem mutatott ki semmiféle értelmezési következetlenséget e fogalom tekintetében.

Ezzel szemben ami a „többszörözött példány/másolat” fogalmát illeti, a jogalkotó világosan utalt a 2001/29 irányelv (29) preambulumbekzdésében arra a konkrét kontextusra, amelyben e fogalmat a többszörözési joggal összefüggésben alkalmazza, amelynek kimerülése nem következhet be az online terjesztés miatt. Márpedig a „többszörözött példány/másolat” fogalmának – amely magában foglalja a digitális példányokat is – ilyen korlátozására nincs szükség az irányelv hatálya alá tartozó haszonkölcsönzési jogot illetően, hiszen e jog semmiképpen sem merülhet ki, bármi legyen a „többszörözött példány/másolat” fogalmának elfogadott meghatározása.

Hozzá kell tenni, hogy az Art & Allposters International-ítélet az Usedsoft-ítéleten alapuló következtetéseket semmilyen módon nem vitatja vagy korlátozza, mivel az Art & Allposters-ítélet nem digitális, hanem kémiai eljárás segítségével, közvetlenül az egyik anyagi hordozóról (papír) egy másikra (festővászon) történő átvitelre vonatkozik. Ebben az ügyben az EUB úgy ítélte meg, hogy az uniós jogalkotó a terjesztésére vonatkozó joggal biztosítani kívánta a szerzők számára a műalkotásukat megjelenítő valamennyi tárgy Unióban történő forgalomba hozatalának ellenőrzését. Ez esetben az anyagi hordozó helyettesítése azzal a következménnyel járt, hogy egy új „dolog”, egy birtokba vehető új tárgy jött létre, és hogy ezért nem lehet szó az említett terjesztési jog kimerüléséről.⁷⁸

A haszonkölcsönzés ilyen széles körű értelmezése a 2001/29 irányelv 3. cikkében foglalt, a nyilvánossághoz közvetítés, valamint a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel jogába ütközik. Ezen érv szerint az e-könyvek haszonkölcsönzése a nyilvánossághoz közvetítésre vonatkozó jog hatálya alá tartozik, amelyhez nem kapcsolódik a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalthoz hasonló kivétel. Vagyis a 2006/115 irányelvnek az e-könyvek haszonkölcsönzésére való kiterjesztése és e kivétel alkalmazása sértene a 2001/29 irányelv 3. cikkét.

⁷⁶ Eleanor Sharpston főtanácsnok indítványa; C-351/12. sz. ügy OSA–Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. kontra Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s., CLI:EU:C:2013:749. 26, 27. pont.

⁷⁷ 2015. január 22-i Art & Allposters International-ítélet, C-419/13, EU:C:2015:27, 43. pont.

⁷⁸ Art & Allposters International-ítélet, 43. és 49. pont. Ezzel szemben ezen ügy egyetlen eleme sem vonatkozott arra a kérdésre, hogy e jog kimerüléséhez vezet-e egy mű digitális példánya tulajdonjogának átruházása.

Az EUB a nyilvánossághoz közvetítés, valamint a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel jogával kapcsolatban megjegyezte, hogy a 92/100 irányelv időben megelőzi a 2001/29 irányelvet, és ez utóbbi, a (20) preambulumbekzdésének és 1. cikke (2) bekezdése *b)* pontjának megfelelően semmilyen módon nem érinti az olyan hatályos uniós jogi rendelkezéseket, amelyek többek között a (2006/115 irányelvvel kodifikált) 92/100 irányelvben szabályozott haszonkölcsönzési jogra vonatkoznak. Ez utóbbi irányelv a 2001/29 irányelvhez képest *lex specialis*-nak tekinthető. Ugyanez az érv jelent meg a *Usedsoft*-ítélet alapját képező ügyben, és az EUB hasonló választ adott rá.⁷⁹ Következésképpen a 2001/29 irányelv 3. cikkével nem lehet ellenétes, ha az e-könyvek haszonkölcsönzése a 2006/115 irányelv értelmében vett haszonkölcsönzésnek minősül.

Az EUB ítéletében azzal is érvelt, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése magán a kölcsönzésen túl egyszersmind a könyvtár és a felhasználó többszörözésre irányuló cselekményeit is magában foglalja, ami sértheti a szerzőket megillető, a 2001/29 irányelv 2. cikkében foglalt kizárólagos jogot az ilyen többszörözés engedélyezésére, illetve megtiltására. Ugyanakkor a könyvtárak által végzett többszörözésre kiterjed a 2001/29 irányelvnek az EUB *Ulmer*-ügyben hozott ítéletével⁸⁰ összefüggésben értelmezett 5. cikke (2) bekezdésének *c)* pontjában meghatározott kivétel alkalmazása a többszörözési jog alól „a nyilvánosan hozzáférhető könyvtárak ... által végzett egyes többszörözési cselekmények tekintetében, amelyek ... nem irányulnak ... gazdasági célra”. Ezen ítéletben az EUB úgy ítélte meg, hogy ezt a kivételt annak érdekében lehet alkalmazni, hogy a könyvtárak a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének *n)* pontjában említett másik kivétel értelmében a nyilvánossághoz közvetíthessenek,⁸¹ mivel e kivételnek szerepe lehet abban, hogy a könyvtárak a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivétel kedvezményéből részesülhessenek. *Lényegét tekintve a 6. cikk egésze azt követeli meg a tagállamoktól, hogy biztosítsanak megfelelő jogi védelmet minden olyan eszközzel szemben, ami az olyan műszaki intézkedések megkerülésére szolgál, amelyeket a jogosultak önként vagy a tagállamok által hozott intézkedések végrehajtásaként alkalmazhatnak.*⁸²

Tényként kell megállapítani, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében foglalt kötelező kivétel kiterjed a felhasználó által számítógépével vagy más, az e-könyvek olvasására alkalmas berendezéssel a könyvtárból kikölcsönzött könyv letöltése útján megvalósított többszörözési cselekményre. Ez a többszörözés csak ideiglenes, mivel a haszonköl-

⁷⁹ 2012. július 3-i ítélet, *UsedSoft* C-128/11, EU:C:2012:407, 51. pont.

⁸⁰ 2014. szeptember 11-i *Eugen Ulmer*-ítélet, C-117/13, EU:C:2014:2196.

⁸¹ *Ulmer*-ítélet, 43–46. pont.

⁸² Eleanor Sharpton főtanácsnok indítványa a VG Wort C-457/11., C-458/11., C-459/11. és C-460/11. sz. egyesített ügyekben, 10. pont.

csönzési időszak lejártakor a felhasználó eszközére másolt példány automatikusan törlésre vagy kikapcsolásra kerül. Ez a példány a letöltésnek mint technikai eljárásnak járulékos része. Egyetlen feladata a mű jogszerű, a digitális haszonkölcsönzés keretén belüli használatának a lehetővé tétele, és nem bír önálló gazdasági jelentőséggel. Ez a fajta többszörözés megfelel azoknak a feltételeknek, amelyeket a 2001/29 irányelvnek az EUB – különösen a Football Association Premier League és társa-ügyben folytatott – ítélezési gyakorlatában értelmezett kivételeket jelentő 5. cikke (1) bekezdése felsorol.⁸³

A nemzetközi jogi és a tárgyhoz kapcsolódó EU-szabályozást áttekintve az EUB semmilyen döntő indokot nem talált arra, hogy a 2006/115 irányelv hatálya alól minden esetben kizárásra kerüljön a digitális többszörözött példányok és a nem tárgyi formában megjelenő teljesítmények haszonkölcsönzése.

III.3. A PAPÍRALAPÚ ÉS AZ E-KÖNYVEK MEGKÜLÖNBÖZTETÉSE A HÉA SZEMPONTJÁBÓL

A Franciaország⁸⁴ és Luxemburg⁸⁵ ellen – az elektronikus könyvek értékesítésére vonatkozó kedvezményes héamértékkel kapcsolatos ügyekben – indított kötelezettségszegési eljárásokban a Bizottság pontosította, hogy digitális vagy elektronikus könyvek értékesítése alatt számítógépen, okostelefonon, e-könyv-olvasón vagy bármely más olvasórendszeren hozzáférhető, olyan elektronikus formátumú könyvet kell érteni, amelyet valamely honlapról letöltés vagy valós idejű adatátvitel („streaming”) útján, ellenérték fejében értékesítettek.⁸⁶ Az EUB nem tartotta indokoltnak, hogy vizsgálatát a keresetlevélben szereplőhöz képest az elektronikus vagy digitális könyvek szűkebb kategóriájára korlátozza. A Bizottság annak megállapítását kérte az EUB-tól, hogy Franciaország és Luxemburg, mivel kedvezményes héamértéket alkalmazott az elektronikus könyvek értékesítésére, nem teljesítette a héairányelvből eredő kötelezettségeit. Az EUB ítéleteiben helyt adott a Bizottság által benyújtott kötelezettségszegés megállapítása iránti kereseteknek.

A héairányelv szerint „termékértékesítés” a birtokba vehető dolog átengedése, amely tulajdonosként való rendelkezésre jogosít fel;⁸⁷ „szolgáltatásnyújtás” minden olyan tevékenység, amely nem minősül termékértékesítésnek.⁸⁸ „A tagállamok egy általános héamértéket alkalmaznak, amelyet minden egyes tagállam az adóalap százalékában határoz meg, és amely azonos a termékértékesítésre és a szolgáltatásnyújtásra” (héairányelv, 96. cikk). Ked-

⁸³ 2011. október 4-i Football Association Premier League és társa-ítélet, 161–180. pont, valamint 2014. június 5-i Public Relations Consultants Association-ítélet, C-360/13, EU:C:2014:1195, 22–52. és a 29–33. pont.

⁸⁴ 2015. március 5-i ítélet, Bizottság kontra Franciaország, C-479/13, EU:C:2015:141.

⁸⁵ 2015. március 5-i ítélet, Bizottság kontra Luxemburg, C-502/13, EU:C:2015:143.

⁸⁶ Bizottság–Franciaország-ítélet, 17. pont, Bizottság–Luxemburg-ítélet, 26. pont.

⁸⁷ Héa-irányelv 14. cikk, (1) bekezdés.

⁸⁸ Héa-irányelv 24. cikk, (1) bekezdés.

vezményes héamértéket csak az irányelv III. mellékletében szereplő termékértékesítésekre és szolgáltatásokra lehet alkalmazni.

A héairányelvnek elektronikus úton nyújtott szolgáltatások indikatív jegyzékét magában foglaló II. melléklete, amely a nem adóalanyok részére nyújtott szolgáltatások teljesítési helyének meghatározására szolgál, 3. pontjában a következőket említi: képek, szövegek és információk, valamint adatbázis-hozzáférés szolgáltatása.⁸⁹ A héairányelvet módosító, 2009. május 5-i 2009/47/EK tanácsi irányelv (4) preambulumbekzdése szerint „A 2006/112/EK irányelvet továbbá annak érdekében is célszerű módosítani, hogy kedvezményes adómértéket, illetve mentességet lehessen alkalmazni bizonyos, korlátozott számú sajátos esetben szociális vagy egészségügyi okokból, valamint azért is, hogy a III. mellékletében található, könyvekre vonatkozó hivatkozásokat pontosítani, és a technikai fejlődés tekintetében naprakésszé lehessen tenni.”

A héairányelv III. melléklete, amely magában foglalta az olyan termékek és szolgáltatások jegyzékét, amelyek értékesítésére az ezen irányelv 6. pontja szerint kedvezményes adómértéket lehet alkalmazni, hatályának a 2009/47 irányelvvel való módosítása alapján a „könyvek bármilyen fizikai adathordozón történő értékesítésére” való kiterjesztésével az uniós jogalkotó célja az volt, hogy az e pontban szereplő „könyvek” fogalmára vonatkozó hivatkozásokat pontosítani és a technikai fejlődés tekintetében naprakésszé lehessen tenni. Eszerint: „könyvek (ideértve a brosúrákat, rölapokat és más nyomtatott anyagokat, gyermekeknek szóló képes-, rajzoló-, illetve kifestőkönyveket, nyomtatott vagy kézíratos kottákat, térképeket, vízrajzi vagy hasonló ábrákat) bármilyen fizikai adathordozón történő értékesítése – beleértve a könyvtári kölcsönzést is – újságok és folyóiratok értékesítése, kivéve a nagyrészt vagy teljes egészében reklámcélú anyagokat”. Ugyanezen melléklet 9. pontja olyan szolgáltatásokként említi az „írók, zeneszerzők és előadóművészek által nyújtott szolgáltatásokat, illetve a nekik járó szerzői jogdíjakat”, amelyekre kedvezményes adómértéket lehet alkalmazni.

A héairányelvben meghatározott „elektronikus úton nyújtott szolgáltatások” magukban foglalják az interneten vagy más elektronikus hálózaton keresztül nyújtott szolgáltatásokat, amelyek jellegüknél fogva jelentős mértékben automatizáltak, minimális emberi közreműködést igényelnek, és amelyek nyújtására információtechnológia hiányában nincs lehetőség. E körben a „Könyvek digitalizált tartalma és más elektronikus kiadványok” megjelölés szerepel.⁹⁰

Az EUB következtetései szerint a kedvezményes héamértéket azon ügyletekre kell alkalmazni, amelyek valamely fizikai adathordozón rögzített könyv értékesítésére irányulnak. Az elektronikus könyvek olvasásához szükséges adathordozó nem képezi az elektronikus könyv értékesítésének részét, ezért nem tartozik a III. melléklet hatálya alá.

⁸⁹ Héairányelv, 58. cikk és az 59. cikk (1) bekezdés.

⁹⁰ 282/2011 végrehajtási rendelet, 7. cikk (1) és (2) bekezdés, I. melléklet 3. pont, irányelv II. melléklet 3. pont.

Az EUB álláspontja szerint az elektronikus könyvek értékesítése elektronikus úton nyújtott szolgáltatásnak minősül, és ezzel a kedvezményes adómérték lehetőségét kizárja, mivel csak az e-könyv olvasását lehetővé tevő fizikai eszköz minősíthető birtokba vehető dolognak. Az ilyen adathordozó azonban nem képezi részét az elektronikus könyv értékesítésének. Emlékeztetett arra, hogy a héairányelv szerint a tagállamok az 5%-os adómértéknél alacsonyabb kedvezményes adómértéket különösen azzal a feltétellel alkalmazhatnak, ha a kedvezményes adómérték összhangban vannak az uniós joggal.

Az EUB fenti ítéleteiben megállapította, hogy az anyagi hordozón található könyvek és a letöltés útján terjesztett könyvek közötti, a hozzáadottérték-adó szempontjából eltérő bánásmód bizonyítja, hogy a könyvek e két formája nem egyenértékű. Franciaország és Luxemburg az elektronikus könyvek értékesítésére – szemben a papíralapú könyvek értékesítésével – nem alkalmazhat kedvezményes héamértéket. 2012. január 1-je óta Franciaország 5,5%-os, Luxemburg pedig 3%-os héamértéket alkalmazott az elektronikus könyvek értékesítésére.

Az ítéletek rendelkezései azonban nem képezik akadályát annak, hogy a tagállamok kedvezményes héamértéket vezessenek be a fizikai adathordozón rögzített könyvekre, így különösen a papíralapú könyvekre.

Az EUB által a két ítéletben alkalmazott megoldás a hozzáadottérték-adóra vonatkozó uniós jogszabályok szövegén alapult, amelyek, az elektronikus úton nyújtott szolgáltatásokat is szolgáltatásnak tekintve, nem teszik lehetővé csökkentett héakulcs alkalmazását az anyagi hordozóval nem rendelkező könyvekre. A haszonkölcsönzés, függetlenül attól, hogy e-könyvre vagy papíralapú könyvre vonatkozik, minden esetben szolgáltatás.

A főtanácsnok a fenti ügyekkel kapcsolatban indítványában megjegyezte, hogy ezen ügyekben: „nem az a kérdés, hogy a papíralapú könyvek összehasonlíthatóak-e az e-könyvekkel, hanem az, hogy az e-könyvek haszonkölcsönzése egyenértékű-e a hagyományos könyvek haszonkölcsönzésével. Márpedig ebből a szempontból, ... e két haszonkölcsönzési forma alapvető és objektíven releváns jellemzőit tekintve egyenértékű.”⁹¹

Az ügghöz való szoros kötődése miatt feltétlenül hivatkozni kell a *direction de l'Enregistrement et des Domaines* luxemburgi álláspont részeként idézett, a luxemburgi héatörvény⁹² B. mellékletéhez köthető 2011. december 12-i 756. sz. körlevelére, amely ki mondja:

„Mivel az [Európai Unió] tagállamaiban nem értelmezik egységesen a 'könyv' fogalmát, a kormány a semlegesség érdekében úgy határozott, hogy a héatörvény B. mellékletének 5. pontjában, illetve az 1991. december 21-i nagyhercegi rendelet 2. cikke 5. pontjának c) alpontjában szereplő kifejezést tágan kell értelmezni, oly módon, hogy azonos rendeltetésükre való tekintettel a fizikai formátum és a digitális formátum között nem kell különbséget tenni.”

⁹¹ Indítvány, 59.pont.

⁹² Az 1979. február 12-i loi concernant la taxe sur la valeur ajoutée.

E tág értelmezés során a két helyzet releváns jellemzőinek kapcsolata nyilvánvaló, és a két helyzet együttesen értelmezhető. E következtetés levonását az EUB e két ítélet tényállásának sajátosságaira tekintettel nem tette meg.

A releváns tényezők kérdése abban a formában, hogy az olyan nemzeti szabályozás, amely a hozzáadottérték-adó tekintetében kedvezményes adómértéket kizárólag a nyomtatott könyvekre alkalmaz, a CD-ken vagy CD-ROM-okon vagy USB-kulcsokon tárolt könyvekre nem, ellentétes-e a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló irányelv rendelkezéseivel és az adósemlegesség elvével, ezen ítéleteket követően ismét felvetődött.

A könyvkiadással foglalkozó a K. hallinto-oikeus (Finnország)⁹³ által az EUB elé terjesztett kérdés ezt meghaladó következtetések levonására alkalmasnak tűnt, és a közös héarendszer alapját képező adósemlegesség elvének érvényesítése körében más oldalról nézve is relevanciával bírt.

A társaság általános irodalmi könyveket, tankönyveket, hangos- és e-könyveket is kiad. Az általa kiadott hangos- és e-könyvek olyan könyvek, amelyeket CD-n vagy CD-ROM-on, USB-n vagy egyéb megfelelő fizikai adathordozón tárolnak elektronikus fájl formájában, és amelyek eredetileg nyomtatott könyveket reprodukálnak. A hallgatásra szánt hangoskönyvek a nyomtatott könyvek írott szövegét felolvasva tartalmazzák olyan fizikai adathordozón, mint a CD vagy a CD-ROM. Az e-könyvek tartalma túlnyomórészt megegyezik az eredetileg nyomtatott könyvek tartalmával, külsejükben, valamint szerkezetükben alapvetően hasonlítanak azokhoz, olyan fizikai adathordozón jelennek meg, mint a CD vagy USB-kulcs, és fel lehet azokat tölteni számítógépre vagy megfelelő olvasóeszköze. Az elektronikus változatok ugyanakkor tartalmukban és szerkezetükben eltérhetnek a nyomtatott könyvektől.

A társaság előzetes állásfoglalás iránti kérelemmel fordult a finn központi adójogi bizottsághoz annak vizsgálata érdekében, hogy a papírtól eltérő fizikai adathordozón kiadott, a nyomtatott könyv írott szövegét reprodukáló könyvek a finn héatörvény értelmében vett „könyveknek” minősülnek-e, amelyek értékesítésére kedvezményes héamérték alkalmazandó.⁹⁴ A bizottság 2011. május 25-i előzetes állásfoglalásában megállapította, hogy csak a nyomtatott vagy hasonló módon előállított kiadvány tekinthető könyvnek, így az olyan fizikai adathordozón tárolt hangos- és e-könyvek, mint a CD, CD-ROM vagy USB, nem tekinthetők a héatörvény értelmében vett „könyveknek”.

Az EUB kedvezményes héamérték e kategóriákra való alkalmazására irányuló ítélkezési gyakorlata fényében – mivel a héairányelv III. mellékletének 6. pontja mindössze a könyvek bármilyen fizikai adathordozón történő értékesítésére utal – a tagállamok feladata – a közös héarendszer alapját képező adósemlegesség elvének tiszteletben tartása mellett – annak meghatározása, hogy mely fizikai adathordozókra alkalmazandó kedvezményes

⁹³ A 2014. szeptember 11-i, a K Oy által kezdeményezett eljárás, C-219/13. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:2207.

⁹⁴ 85a. §-a (1) bekezdés, 7. pont.

héamérték.⁹⁵ Ebben az összefüggésben az EUB ítélete szerint meg kell állapítani, hogy az átlagos fogyasztók értékelése változhat az alapján, hogy az új technológiák az egyes nemzeti piacokra esetlegesen eltérő mértékben törtek be, illetve hogy a fogyasztó milyen mértékben férhet hozzá azokhoz a műszaki segédeszközökhöz, amelyekkel a nem papíron, hanem más fizikai adathordozón tárolt könyveket olvasni vagy hallgatni lehet, minden egyes tagállam átlagos fogyasztóját kell hivatkozási alapnak tekinteni.⁹⁶

A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a nyomtatott és a más fizikai adathordozókon tárolt könyvek olyan termékek-e, amelyek az átlagos fogyasztó szempontjából hasonlónak tekinthetők, ezért értékelni, hogy e könyvek a felhasználásuk alapján való összehasonlításuk szerint azonos tulajdonságokkal rendelkeznek-e, és azonos igények kielégítésére szolgálnak-e, másrészt ennek érdekében megvizsgálni, hogy a fennálló különbségek jelentősen vagy észrevehetően befolyásolják-e az átlagos fogyasztó arra irányuló döntését, hogy e könyvek közül melyiket válassza.

E válasz független a használt adathordozó fajtájától, a könyv tartalmától vagy az adott fizikai adathordozó műszaki tulajdonságaitól, mivel a kérdést előterjesztő bíróságnak többek között e szempontokat kell figyelembe vennie annak értékeléséhez, hogy a nyomtatott könyvek és a más fizikai adathordozóon tárolt könyvek az átlagos fogyasztó szempontjából hasonlónak tekinthető termékek-e.

Amennyiben ezek a tulajdonságok az érintett tagállam átlagos fogyasztója szemszögéből meghatározóak, úgy igazolható, hogy a nemzeti szabályozás a nem papíron, hanem más adathordozóon tárolt könyvek értékesítésére ne alkalmazza a nyomtatott könyvekre alkalmazott kedvezményes héamértéket. Amennyiben viszont ennek a fogyasztónak lényegében valamennyi könyv esetében a hasonló tartalom számít az adathordozótól, illetve annak tulajdonságaitól függetlenül, a kedvezményes héamérték szelektív alkalmazása nem igazolható.⁹⁷

* * *

A főtanácsnok fentiekkel kapcsolatos következtetése szerint: „a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett 'haszonkölcsonzés' kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsonére is kiterjesztő értelmezése, amely ezáltal lehetővé teszi az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a haszonkölcsonzési jog alóli kivétel alkalmazását, egy-

⁹⁵ 2008. április 3-i Zweckverband zur Trinkwasserversorgung und Abwasserbeseitigung Torgau-Westelbien-ítélet, C-442/05, EU:C:2008:184 42. és 43. pont; 2014. február 27-i Pro Med Logistik GmbH C-454/12 kontra Finanzamt Dresden-Süd és Eckard Pongratz C-455/12 kontra Finanzamt Würzburg mit Außenstelle Ochsenfurt-ítélet, C-454/12 és C-455/12, EU:C:2014:111, 44. pont.

⁹⁶ K. Oy által kezdeményezett eljárás, ítélet, 30. pont.

⁹⁷ K. Oy által kezdeményezett eljárás, ítélet, 33. pont.

általán nem összeegyeztethetetlen vagy ellentétes az uniós jog szerzői jogra vonatkozó jogi rendelkezéseivel.”⁹⁸

Ez az értelmezés hallgatólagosan megerősítést nyer az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak címzett, a héa jövőjéről szóló, 2011. december 6-i bizottsági közleményben [COM(2011) 851 végleges], amelyben hangsúlyozzák, ... hogy „a hagyományos és az elektronikus formátumban is elérhető termékekre vonatkozó egyenlő bánásmód kérdése heves reakciókat váltott ki a nyilvános konzultáció során, ezért ezekkel a kérdésekkel foglalkozni kell.”⁹⁹

A Bizottság 2016. április 7-én a héára vonatkozó cselekvési tervet fogadott el, amely szerint: „A jelenlegi szabályok azonban nem teljes mértékben veszik figyelembe a technológiai és gazdasági fejlődést. Ez látszik például az elektronikus könyvek és elektronikus újságok esetében, amelyekre nem alkalmazhatók a papíralapú kiadványokra érvényes kedvezményes adómértékek. Ezzel a problémával a digitális egységes piaci stratégia keretében fognak foglalkozni. Ráadásul az említett szabályokat több mint két évtizede alkották meg úgy, hogy a végleges héarendszert az eredeti alapelvek szerint alakítják majd ki.”¹⁰⁰ Ezzel a Bizottság kifejezetten előírta, hogy az elektronikus könyvekre és elektronikus újságokra vonatkozó héamértékét a papíralapúhoz kell igazítani.

E megfontolásokra is tekintettel *Maciej Szpunar főtanácsnok a vizsgált Vereniging Openbare Bibliotheken kontra Stichting Leenrecht-ügyben* arra a következtetésre jutott, hogy: „a 2006/115 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett 'haszonkölcsönzés' kifejezésnek az e-könyvek haszonkölcsönére is kiterjesztő értelmezése, amely ezáltal lehetővé teszi az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a haszonkölcsönzési jog alóli kivétel alkalmazását, nem összeegyeztethetetlen vagy ellentétes az uniós jog szerzői jogra vonatkozó jogi rendelkezéseivel.”¹⁰¹

Az EUB álláspontja szerint mivel az elektronikus könyvek értékesítése a héairányelv 98. cikke (2) bekezdésének második albekezdése értelmében „elektronikus úton nyújtott szolgáltatás”, és mivel e rendelkezés kizárja a kedvezményes adómérték ilyen szolgáltatásokra történő alkalmazásának minden lehetőségét, az uniós jogalkotó arra irányuló szándékának megsértése nélkül, hogy e szolgáltatásokra ne alkalmazzanak kedvezményes héamértéket, a héairányelv III. mellékletének 6. pontját nem lehet úgy értelmezni, hogy az elektronikus könyvek értékesítése annak hatálya alá tartozik.¹⁰² A héairányelv 114. cikke kifejezetten megköveteli, hogy az érintett termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás a héairányelv

⁹⁸ Indítvány, 62. pont.

⁹⁹ Bizottság–Luxemburg-ítélet, 21. pont.

¹⁰⁰ Az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak címzett, Úton egy egységes uniós héaövezet felé – új döntések szükségeltetnek című, 2016. április 7-i bizottsági közlemény, COM (2016) 148 final, p. 12.

¹⁰¹ Indítvány, 62. pont.

¹⁰² 2015. március 5-i C-479/13. sz. ügy az Európai Bizottság kontra a Francia Köztársaság, ECLI:EU:C:2015:141, 40. pont.

III. mellékletében szereplő valamely kategóriába tartozzon. Márpedig nem vitatott, hogy az elektronikus könyvek értékesítése esetében nem ez a helyzet.¹⁰³

IV. A KÖNYVTÁR ÁLTAL KIKÖLCSÖNZÖTT TÖBBSZÖRÖZÖTT PÉLDÁNY EREDETÉVEL KAPCSOLATOS ESETLEGES KÖVETELMÉNYEK

A Rechtbank Den Haag előzetes döntéshozatalra előterjesztett további kérdései a könyvtár által kikölcsönzött többszörözött példány eredetével kapcsolatos esetleges követelményeket érintették.

A kérdést előterjesztő bíróság arra várt választ, hogy a tagállami jogalkotó jogosult-e előírni, hogy a könyvtár által kikölcsönzött e-könyv többszörözött példányát első eladása vagy tulajdonjogának más módon való első átruházása útján az Unión belül a 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más hozza forgalomba.

Az EUB a kérdésre adandó igenlő válasza esetén az első eladást vagy a tulajdonjog más módon való első átruházását jelenti-e az e-könyv nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele, illetve negatív válasz esetében, előírhatók-e egyéb követelmények, például az, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező többszörözött példány jogszerű forrásból származzon? A 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésére hivatkozás a tényállás szerinti ügyben a terjesztési jog kimerülésének kérdését vetette fel.

A kérdés kapcsán először is meg kell állapítani, hogy az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt kizárólagos jog alóli kivételek megállapítására a tagállami jogalkotó az e-könyvek haszonkölcsönzésére vonatkozó kivételek bevezetésekor jogosult.

Bár a 2001/29 irányelv 4. cikke (1) és (2) bekezdésének szövegéből az következik, hogy a tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik eredeti vagy többszörözött példányai adásvétellel vagy más módon megvalósuló nyilvános terjesztésének engedélyezésére, illetve ennek megtiltására, és hogy a terjesztési jog nem merül ki az Unión belül a mű eredeti vagy többszörözött példánya tekintetében, kivéve ha annak első eladását vagy tulajdonjogának más módon való első átruházását az Unión belül a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más végezte; azonban ezen irányelv 1. cikke (2) bekezdésének *b*) pontjából következik, hogy az irányelv nem érinti és nem befolyásolja a haszonkölcsönzési joggal kapcsolatos uniós jogi rendelkezéseket, vagyis a kimerülési folyamat teljes mértékben független, nem hozható kapcsolatba a haszonkölcsönzéssel.

Az irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerint a haszonkölcsönzési és a bérleti jog nem merül ki a terjesztési jog kimerülésével. Vagyis nem elegendő egy mű többszörözött példányának megvásárlása ahhoz, hogy szabadon haszonkölcsönbe vagy bérbe adható legyen. A többszörözött példány haszonkölcsönbe adására vagy bérbeadására felhatalmazó jogot – az

¹⁰³ 2015. március 5-i C-502/13. sz. ügy, az Európai Bizottság kontra Luxemburgi Nagyhercegség-ítélet, ECLI:EU:C:2015:143, 68. pont.

irányelv implementációjának következményeként – külön meg kell szerezni – akár a jogosult hozzájárulásával, akár szerződéskötéssel vagy a 6. cikkben meghatározott kivételek a nyilvános haszonkölcsönzés kizárólagos joga alóli kivételek keretében.

Következésképpen a 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése az irányelv 6. cikke (1) bekezdésének értelmezése szempontjából nem irányadó, az 1. cikk (2) bekezdése szerint az irányelv 1. cikkének (1) bekezdésében foglalt, kizárólagos haszonkölcsönzési jog nem merül ki a 3. cikk (1) bekezdésében említett szerzői jogi védelemben részesülő művek eredeti vagy többszörözött példányainak eladása vagy egyéb terjesztése által.

Az EUB a Bizottság kontra Portugália-ügyben hozott ítéletében már kimondta, hogy az oltalom alatt álló mű olyan felhasználása, mint például a nyilvános haszonkölcsönbe adás, eltérő jellegű az értékesítéstől vagy a terjesztés más megengedett formáitól, és a haszonkölcsönzési jog a szerző előjoga marad, függetlenül a magát a művet tartalmazó anyagi hordozó értékesítésétől. Következésképpen a haszonkölcsönzési jog nem merül ki az eladással vagy más terjesztéssel, mivel a terjesztési jog pontosan csak a jogosult által vagy az ő engedélyével az Unión belül történő első értékesítés alkalmával merül ki.¹⁰⁴

Miként az EUB ítéletében megjegyezte, a 2006/115 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének célja, hogy egyensúlyt teremtsen egyfelől a szerzők érdekei, másfelől a kultúrpolitika előmozdítása között, amely a nyilvános haszonkölcsönzési kivételt megalapozó és a tagállamok azon lehetőségét igazoló általános érdekű célkitűzésnek minősül, hogy e rendelkezés alapján eltérjenek az ezen irányelv 1. cikkében a nyilvános haszonkölcsönzés tekintetében előírt kizárólagos jogtól. Ennek keretében a szerzők számára legalább díjazást kell nyújtani e haszonkölcsönzés címén.¹⁰⁵

Tekintettel arra, hogy az irányelv – az ugyanezen irányelvnek a szerzők jogainak a nyilvános haszonkölcsönzés tekintetében biztosítandó védelmének szükségességét kimondó (14) preambulumbekkezdésével összefüggésben, a szerzők számára biztosítandó védelem magas szintjét megkövetelő általános elvből eredő követelményekre tekintettel értelmezett – 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell tekinteni, hogy az mindössze a szerzők számára a nyilvános haszonkölcsönzési kivétel alkalmazása során biztosítandó minimális védelmi szintet írja elő. Ebből következik, hogy nem kizárt, hogy a tagállamok adott esetben olyan további feltételeket állapítsanak meg, amelyek alkalmasak a szerzői jogok védelmének az említett rendelkezésben kifejezetten előírtat meghaladó mértékű javítására.¹⁰⁶

A tényállás szerinti ügyben a holland nemzeti jogszabály egy további feltételt írt elő az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében szereplő nyilvános haszonkölcsönzési kivétel alkalmazására. E feltétel megköveteli, hogy a könyvnek a közkönyvtár által hozzáférhetővé tett, digitális formájú többszörözött példányát a 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően – e példány első eladása vagy tulajdonjogának más módon való első átruhá-

¹⁰⁴ 2006. július 6-i, Bizottság kontra Portugália-ítélet, C-53/05, EU:C:2006:448, 34. pont.

¹⁰⁵ Ítélet, 60. pont.

¹⁰⁶ Ítélet, 61. pont.

zása útján – a nyilvános terjesztésre jogosult személy vagy az ő hozzájárulásával más hozza forgalomba az Unión belül.¹⁰⁷

Az EUB a Phil Collins és társai-ügyben már megállapította, hogy ahogyan más ipari- és kereskedelmitulajdon-jogok, az irodalmi és művészi tulajdonhoz fűződő kizárólagos jogok is olyan jellegűek, hogy hatással lehetnek az áruk és szolgáltatások áramlására, valamint a Közösségen belüli versenyviszonyokra. Ezen oknál fogva ezek a jogok, még ha a nemzeti jogok hatálya alatt is állnak, alá vannak rendelve az EK-szerződés előírásainak, és ezért ez utóbbi alkalmazási területéhez kapcsolódnak.¹⁰⁸ Ebből következően az egyes tagállamokban a nemzeti jog szerinti, a kulturális alkotásokat előnyben részesítő nyilvános haszonkölcsönbe adást illető jogi oltalombeli különbség az Unió belső piacának megfelelő működésére hatással bír, versenytorzító hatással járhat.

Miként az EUB a UsedSoft-ügyben hozott ítéletében rámutatott, a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a szerzői jog jogosultjának terjesztési joga kimerül számítógépi programja bármely anyagi vagy immateriális példányának az e jogosult által vagy az ő hozzájárulásával az Unión belül történő első eladása alkalmával. Ebből az következik, hogy e rendelkezés értelmében és a későbbi eladást tiltó szerződéses rendelkezések ellenére az érintett jog jogosultja már nem tiltakozhat e példány újraeladása ellen. Így meg kell állapítani, hogy az e példány második megszerzője, valamint az összes későbbi megszerző, a 2009/24 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének értelmében a példány „jogszerű megszerzőjének” minősül. Ebből következően a számítógépi program példányának az első megszerző általi újraeladása esetén az új megszerző a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében letöltheti számítógépére azt a példányt, amelyet az első megszerző adott el neki. Az ilyen letöltést a számítógépi program-példány szükséges többszörözésének kell tekinteni, amelynek lehetővé kell tennie, hogy az új megszerző a rendeltetési céljának megfelelően használja a programot.¹⁰⁹

A 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésében meghatározott különböző kivételeknek és korlátozásoknak az irányelv szerint szigorú értelmezés tárgyát kell képezniük.

Meg kell jegyezni, hogy az irányelv 5. cikkének (5) bekezdése megköveteli, hogy a többszörözés joga alóli kivételek és e jog korlátozásai kizárólag olyan különös esetekben legyenek alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják e jog jogosultjának jogos érdekeit.¹¹⁰ Ezzel szemben az oltalom alatt álló mű olyan felhasználása, mint például a nyilvános haszonkölcsönbe adás, az értékesítéstől vagy a terjesztés más formáitól eltérő jellegű. Valójában a haszonkölcsönzési jog a szerző előjoga marad, függetlenül a magát a művet

¹⁰⁷ Auteurswet, 15c. cikk (1) bekezdés.

¹⁰⁸ Phil Collins és társai-ítélet, 22. pont.

¹⁰⁹ 2012. július 3-i ítélet, UsedSoft GmbH kontra az Oracle International Corp. C-128/11. sz. ügy, ECLI:EU:C:2012:407., 77., 81. pont.

¹¹⁰ ACI Adam-ítélet, 24. pont.

tartalmazó alapanyag értékesítésétől. Egyébként, a haszonkölcsönzési jog nem merül ki az eladással vagy más terjesztéssel, mivel a terjesztési jog nem pontosan ugyanaz, mint a jogosult által vagy az ő engedélyével a Közösségen belül történő első értékesítés.¹¹¹

Az indítvány szerint ha a haszonkölcsönzési vagy bérleti jog megszerzése a szerző jóváhagyásával történik, elvárható, hogy a szerző érdekei megfelelő védelemben részesüljenek. Ezzel szemben amennyiben a haszonkölcsönzési jog a kivételen alapul, az azokra a művekre történő alkalmazása, amelyeket nem nyilvános közzétételre szántak, a szerző vagyoni érdekein túl más jogos érdekeinek a sérelmével is járhat. Ennélfogva indokolható, hogy a tagállamok a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivétel keretében megköveteljék, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező e-könyveket először a szerző vagy az ő hozzájárulásával más tegye a nyilvánosság számára elérhetővé. Természetesen ezt a korlátozást nem lehet úgy megfogalmazni, hogy korlátozza a kivétel hatályát, így nem határozható meg az sem, hogy a művek milyen formában kerüljenek haszonkölcsönzésre.¹¹²

Vagyis a haszonkölcsönzési jog megszerzésével ellentétben – amely a szerző jóváhagyásával történik – a nyilvános haszonkölcsönzési jog bizonyos művekre történő alkalmazása a szerzők jogos érdekeinek sérelmével is járhat, mivel az az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt, az ilyen jóváhagyástól eltérést engedő kivételen alapul. Ennek keretében indokolt, hogy a tagállamok a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében meghatározott kivétel keretében megköveteljék, hogy a haszonkölcsönzés tárgyát képező e-könyveket először a szerző vagy az ő hozzájárulásával más tegye a nyilvánosság számára elérhetővé. Ezt a korlátozást azonban nem lehet úgy megfogalmazni, hogy korlátozza a kivétel hatályát, így nem határozható meg az sem, hogy a művek milyen formában kerüljenek haszonkölcsönzésre.

Az előzőekben írtakból következően az a feltétel, amely szerint nyilvános haszonkölcsönzési kivétel keretében a tagállamok által megkövetelhető, hogy a haszonkölcsönbe adott könyvek digitális formájú többszörözött példányát a jogosult személy vagy az ő hozzájárulásával más hozza forgalomba, e kivétel alkalmazásával megfelel annak, hogy csökkentse az előző pontban hivatkozott kockázatokat, és javítsa a szerzői jogok védelmét. Az ilyen további feltételt összeegyeztethetőnek kell tekinteni a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével.¹¹³

Az ítélet és az indítvány rendelkezéseinek fentiekre vonatkozó összegzése szerint az uniós jogot és különösen 2006/115 irányelv 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az nem zárja ki, hogy a tagállamok ahhoz a feltételhez kössék a 2006/115 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének alkalmazását, hogy valamely könyvnek a közkönyvtár által hozzáférhetővé tett, digitális formájú többszörözött példányát a 2001/29 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően

¹¹¹ Bizottság kontra Portugália-ítélet, C-53/05, 34. pont, idézi a Metronome Musik-ügyben hozott ítélet 18. és 19. pontja.

¹¹² Indítvány, 85. pont.

¹¹³ Ítélet, 64. pont.

– e példány első eladása vagy tulajdonjogának más módon való első átruházása útján – a nyilvános terjesztésre jogosult személy vagy az ő hozzájárulásával az Unión belül más hozza forgalomba.¹¹⁴

V. A JOGELLENES FORRÁSBÓL SZÁRMAZÓ TÖBBSZÖRÖZÖTT PÉLDÁNY ALKALMAZÁSA

A kérdést előterjesztő bíróság harmadik kérdése arra irányult, hogy a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az kizárja az e rendelkezésben foglalt nyilvános haszonkölcsönzési kivétel valamely könyv digitális formájú többszörözött példányának közkönyvtár általi hozzáférhetővé tételére való alkalmazását, amennyiben e példány jogellenes forrásból származik.

A mű többszörözött példányának jogszerű eredetére vonatkozó kérdéssel összefüggésben az EUB a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének *b*) pontjában foglalt, a magáncélú másolatra vonatkozó kivétel kapcsán már megállapította, hogy ez a kivétel nem kötelezi a szerzői jog jogosultjait arra, hogy elviseljék jogaik magáncélú másolatok készítésével együtt járó megsértését. Ennek megfelelően ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az nem vonatkozik azon eshetőségre, hogy a magáncélú másolatokat jogellenes forrásból készítik.¹¹⁵

Az EUB a Usedsoft-ügyben hozott ítéletében kimondta, hogy a terjesztési jog kimerülésének elve nemcsak akkor alkalmazandó, ha a jogosult anyagi adathordozón, így CD-ROM-on vagy DVD-n forgalmazza programjának a példányait, hanem akkor is, ha azt az internetes oldaláról történő letöltés útján terjeszti.

Ugyanis ha a szerzői jog jogosultja vevője rendelkezésére bocsátja a számítógépi program egyik anyagi vagy immateriális példányát, és egyidejűleg díjfizetés ellenében licencszerződés megkötésével vevője számára határozatlan időtartamra biztosítja az e példány használatára vonatkozó jogot, azzal ez a jogosult eladja ezt a példányt, és kimeríti a terjesztésre vonatkozó kizárólagos jogát. Az ilyen ügylet ugyanis a példány tulajdonjogának átruházásával jár. Ennélfogva a jogosult ezt követően akkor sem tiltakozhat e példány újraeladása ellen, ha a licencszerződés a további átruházást megtiltja. Az EUB többek között rámutatott arra is, hogy a terjesztési jog kimerülése elvének kizárólag az anyagi adathordozón eladott számítógépi programok példányaira való korlátozása lehetővé tenné, hogy a szerzői jog jogosultja az internetről letöltött példányok újraeladását ellenőrzése alatt tartsa, és minden egyes újraeladás alkalmával újabb díjazást igényeljen, jöllehet az érintett példány első eladása az említett jogosult számára már lehetővé tette, hogy megfelelő díjazásban részesüljön.

Az internetről letöltött számítógépi programok példányai újraeladásának ilyen korlátozása meghaladná az érintett szellemi tulajdon sajátos tárgyának megóvásához szükséges mértéket. Egyébiránt meg kell állapítani, hogy a terjesztési jog kimerülése kiterjed a számítógé-

¹¹⁴ Ítélet, 65. pont, indítvány, 85. pont.

¹¹⁵ 2014. április 10-i, ACI Adam és társa-ítélet, C-435/12, EU:C:2014:254, 31. és 41. pont.

pi programnak a szerzői jog jogosultja által eladott, kijavított és naprakésszé tett példányára is. Ugyanis, még ha a karbantartási szerződés határozott időre is szól, az ilyen szerződés alapján kijavított, megváltoztatott vagy kiegészített tevékenységek szerves részét képezik az eredetileg letöltött példánynak, és azokat a vevő időbeli korlátozás nélkül használhatja.

Az EUB mindazonáltal hangsúlyozta, hogy ha az első megszerző személy által megszerzett licenc a szükségleteit meghaladó számú felhasználóra vonatkozik, akkor ez a megszerző a terjesztési jog kimerülésére tekintettel nem jogosult arra, hogy a licencet megossza, és annak csak egy részét adja el újra.

Az irányelv egyik célja – a (2) preambulumbekzdéséből is kitűnően – a kalózkodás elleni küzdelem. Annak elismerése, hogy a közkönyvtár által haszonkölcsönbe adott példány jogellenes forrásból származhasson, a hamisított vagy kalózkalkotások forgalmazásának eltűrését vagy akár azok elősegítését jelentené, és így az irányelv céljával nyilvánvalóan ellentétes lenne.

A magáncélú másolatra vonatkozó kivétellel kapcsolatban az EUB ACI Adam-ítéletében megállapította, hogy az irányelv nem nyilatkozik kifejezetten a mű többszörözésének alapjául szolgáló forrás jogellenes vagy jogszerű jellegéről, ennél fogva a rendelkezés szövegét megszorító értelmezés elvét alkalmazva kell értelmezni.¹¹⁶ Ezzel ellentétes az olyan értelmezés, amely szerint az a szerzői jog jogosultjai e jogának kifejezett korlátozásán túl előírja, hogy el kell viselniük jogaik magáncélú másolatok készítését kísérő megsértését. E következtetést a 2001/29 irányelv 5. cikk (2) bekezdése *b*) pontjának kontextusa, valamint az irányelv alapjául szolgáló célok megerősítik. Az EUB e tárgyban kelt ítéletei közül a Padawan-ügyben hozott ítéletének¹¹⁷ van a legnagyobb relevanciája, amelynek a csak „magáncélú másolatokra” vonatkozó kivételnek nevezett 5. cikk (2) bekezdésének *b*) pontja volt a tárgya.

A Padawan-ügyben hozott ítélet az irányelv 5. cikke (2) bekezdésének *b*) pontja kontextusában a Spanyolországban a digitális rögzítőeszközökre, írható CD-lemezekre (CD-R), újrairható CD-lemezekre (CD-RW), írható DVD-lemezekre (DVD-R) és MP3-lejátszókra kivetett díjra, a magáncélú másolásra vonatkozó nemzeti jogszabályban foglalt kivételekre vonatkozott.

Az EUB ebben az ügyben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a magáncélú másolás kivételének lehetőségével élő, azon személynek kell jóvátennie a hátrányt a méltányos díjazás finanszírozásával, aki a jogosultnak méltányos díjazáshoz való jogát illetően hátrányt okozott. A Stichting de Thuiskopie-ügyben hozott ítéletében azonban a Bíróság a bizonyos eredmény elérése vonatkozó kötelezettséget hangsúlyozta, azt állapítva meg, hogy feltétlen kapcsolat van a díjnak a digitális többszörözésre alkalmas berendezésekre, készülékekre és adathordozókra történő alkalmazása, és azok magáncélú többszörözésre történő használata

¹¹⁶ Padawan ítélet, 38–50. pont, C-462/09. sz., 2011. június 16-i Stichting de Thuiskopie kontra Opus Supplies Deutschland GmbH és társai-ítélet, ECLI:EU:C:2011:397. 18–29. pont.

¹¹⁷ Stichting de Thuiskopie-ítélet, 24–26., 52. pont.

között.¹¹⁸ Ugyanakkor a gyakorlatban nehézségekbe ütközik a díjat a tényleges használat-hoz kötni, ezért úgy kell tekinteni, hogy a természetes személyek azok, akik teljes mértékben kiaknázzák a magáncélú felhasználók részére elérhetővé tett berendezések ezen funkcióit, és így az a tény, hogy az eszközök másolásra alkalmasak, indokoltta teheti a magáncélú másolás után fizetendő díj alkalmazását.¹¹⁹ Mindazonáltal e díjnak az olyan digitális többszörözésre alkalmas berendezésekre, készülékekre és adathordozókra való különbségtétel nélküli alkalmazása, amelyeket nem magánfelhasználók részére bocsátanak rendelkezésre, és amelyek nyilvánvalóan kizárólag magáncélú másolatok készítésétől eltérő használatra szolgálnak, nem egyeztethető össze az irányelvvvel.¹²⁰

Az EUB ACI Adam-ítélete szerint a 2001/29 irányelv (32) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy az 5. cikkben felsorolt kivételeknek biztosítaniuk kell a tagállamok eltérő jogi hagyományai közötti egyensúlyt és a belső piac zavartalan működését. A tagállamok maguk dönthetik el, hogy jogi hagyományaiknak megfelelően bevezetik-e az ezen irányelv 5. cikkében meghatározott különböző kivételeket, azonban ha egyszer már döntést hoztak egy kivétel bevezetéséről, e kivételt következetesen kell alkalmazni oly módon, hogy az ne sértesse a 2001/29 irányelv által a belső piac zavartalan működésének biztosítása érdekében követett célkitűzéseket.

Az irányelv (22) preambulumbekzdéséből is kitűnik, hogy a kultúra terjesztésének megfelelő ösztönzése nem valósítható meg a szigorú jogvédelem feladásával, sem pedig a hamis, illetve hamisított műpéldányok jogellenes terjesztésének eltűrésével. Ezért nem értelmezhető az olyan tagállami szabályozás, amely nem tesz semmilyen különbséget a jogszerű forrásból készített magáncélú másolatok és a hamis, illetve hamisított forrásból készítettek között.¹²¹

Annak elismerése, hogy a többszörözésre sor kerülhet jogellenes forrásból, egyrészt elősegíti a hamis, illetve hamisított művek terjesztését, szükségszerűen csökkentve ezáltal a védelem alatt álló művek értékesítési mennyiségét, az e művekkel kapcsolatos jogi ügyleteket, és így sérelmes azok rendes felhasználására. Másrészt az ilyen nemzeti jogszabály alkalmazása a szerzői jog jogosultjának indokolatlan károsulását eredményezheti. A 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének *b*) pontját úgy kell értelmezni, hogy az nem vonatkozik azon eshetőségre, hogy a magáncélú másolatokat jogellenes forrásból készítik.¹²²

Az e-könyvekkel összefüggésben ugyanez az értelmezés alkalmazható analógia útján a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt haszonkölcsönzési kivétel esetében is. E kivétel kedvezményezettjei olyan intézmények, amelyek többségükben közintézmé-

¹¹⁸ Stichting de Thuiskopie-ítélet, 46. és 55. pont.

¹¹⁹ Stichting de Thuiskopie-ítélet, 55. és 56. pont.

¹²⁰ Eleanor Sharpton főtanácsnok indítványa a VG Wort C-457/11., C-458/11., C-459/11. és C-460/11. sz. egyesített ügyekben, 14. pont.

¹²¹ ACI Adam-ítélet, 36. pont.

¹²² ACI Adam-ítélet, 41. pont.

nyek, és amelyektől megkövetelhető, hogy különös figyelmet fordítsanak a törvények betartására.

Mivel a magáncélú másolat kivételére vonatkozó fenti érvek a nyilvános haszonkölcsönzési kivétel alkalmazása tekintetében irányadónak bizonyulnak, ezért a hasonlóságukon alapuló megegyezésük okán alkalmazhatók a 6. cikk (1) bekezdésének összefüggéseire. Az EUB ítélete szerint a 2006/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az kizárja az e rendelkezésben foglalt nyilvános haszonkölcsönzési kivétel valamely könyv digitális formájú többszörözött példányának közkönyvtár általi hozzáférhetővé tételére való alkalmazását, amennyiben e példány jogellenes forrásból származik.¹²³

VI. ÖSSZEGZÉS

Ítéletében az EUB elvégezte a haszonkölcsönzési jogról és a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló, 2006/115/EK irányelvnek a Rechtbank Den Haag kérdéseinek megválaszolásához szükséges rendelkezéseinek elemzését. Igenlő válasza szerint az irányelvet úgy kell értelmezni, hogy a „haszonkölcsönzés” irányelvi fogalma – bizonyos feltételek mellett – kiterjed valamely könyv digitális formájú többszörözött példányának haszonkölcsönzésére.

Mivel a jog alkalmazása és értelmezése között egyébként is nehéz a határt megtalálni, az EUB nem volt könnyű helyzetben, amikor az előterjesztő bíróság által megfogalmazott kérdésekre választ keresett. Következtetéseihöz a nemzetközi megállapodások és a másodlagos jogforrások, továbbá saját ítélkezési gyakorlatának elemzésén keresztül vitt az útja.

Meg kell állapítani, hogy tényállás adta jogi helyzettel az irányelv megalkotásának, elfogadásának idején valóban nem számolhatott a jogalkotó. Ez a tényállás – mintként az az EUB tárgybanhoz hasonló döntéseit nyomon követve egyértelműen megállapítható, az időközben megvalósult technikai fejlődésnek köszönhető.

Az ítélet szerint nincs döntő indok arra nézve, hogy az irányelv hatálya alól a digitális többszörözött példányok és a nem tárgyi formában megjelenő teljesítmények haszonkölcsönzése kizárásra kerüljön.¹²⁴ E következtetést erősíti az irányelv megfogalmazott célkitűzése is, miszerint a szerzői jog által biztosított védelemnek alkalmazkodnia kell az új gazdasági fejleményekhez.

Az EUB megvizsgálta, hogy a valamely könyv digitális többszörözött példányának a „one copy, one user” minta alapján történő nyilvános haszonkölcsönzése tartozhat-e az irányelvnek a tagállamokat a nyilvános haszonkölcsönzés tekintetében kivételek meghatározására feljogosító rendelkezésének hatálya alá. Megállapította, hogy e rendelkezéseket – mivel az irányelv 1. cikkében foglalt kizárólagos haszonkölcsönzési jog alóli kivételnek minősülnek

¹²³ Ítélet, 72. pont.

¹²⁴ Ítélet, 44. pont.

– szigorúan kell értelmezni, ugyanakkor az értelmezésnek lehetővé kell tennie az így megállapított kivétel hatékony érvényesülésének megőrzését és céljának biztosítását is.¹²⁵

A digitális formában történő haszonkölcsönzés lényegében a nyomtatott művek haszonkölcsönzésének feltételeihez hasonló feltételekkel rendelkezik. Ez a helyzet áll fenn valamely könyv digitális többszörözött példányának a „one copy, one user” minta alapján történő nyilvános haszonkölcsönzése esetén.

Megállapításai szerint a szerzői jog által biztosított védelemnek alkalmazkodnia kell az új gazdasági fejleményekhez, például az új felhasználási módokhoz. A digitális formában történő haszonkölcsönzés vitathatatlanul az új felhasználási módok közé tartozik, és szükségessé teszi az új gazdasági fejleményekhez való alkalmazkodást.¹²⁶

Az EUB az irányelv értelmezése során a nyomtatott művek haszonkölcsönzésének feltételeihez hasonló feltételek miatt az irányelvből mint alkalmazható normából annak joghatását a digitális formában történő haszonkölcsönzésre alkalmazta. Következtetése a két helyzet alapvetően jellemző kapcsolatán alapult.

Ezért mondta ki az EUB, hogy az e-haszonkölcsönzés az EU-joganyag keretei közé beilleszthető, a haszonkölcsönzés irányelv szerinti fogalma kiterjed az ilyen haszonkölcsönzésre is azzal, hogy a tagállamok további olyan feltételeket írhatnak elő, amelyek alkalmasak a szerzői jogok védelmének az irányelvben kifejezetten előírtat meghaladó mértékű javítására.

Bár az e-könyvnek nem célja, hogy a papíralapú könyv helyébe lépjen, az ítélet rendelkezései az eseten messze túlmutatnak.¹²⁷

¹²⁵ Ítélet, 50.pont.

¹²⁶ Ítélet, 45. pont.

¹²⁷ <https://www.buchreport.de/2016/11/10/e-books-und-gedruckte-buecher-bei-ausleihe-gleich-behandeln/>; <http://www.urheberrecht.org/news/5658/>; http://www.kostenlose-urteile.de/EuGH_C-17415_Verleih-von-E-Books-kann-Verleih-herkoemmlicher-Buecher-gleichgestellt-werden.news23417.htm; http://www.heymanns-download.de/rechtsnews/?user_aktuelles_pi%5Baid%5D=329220&cHash=39cd9817b7e40346a654c32beb701d89; <http://ipkitten.blogspot.hu/2016/06/ag-szpunar-says-that-time-limited-e.html>; <http://www.limegreenipnews.com/2016/11/cjeu-landmark-decision-on-digital-lending-of-e-books>; <http://kluwercopyrightblog.com/2016/11/21/matter-interpretation-libraries-land-victory-cjeus-judgment-e-lending/?print=print>; <http://www.fep-fee.eu/FEP-s-reaction-to-the-CJEU>; <http://www.wiggin.co.uk/insight/update-recent-copyright-references-to-the-cjeu/> (hozzáférés időpontja 2017. 04. 11.)